

Niçin İnan Seferi?

Şunu hemen ifade edelim ki, İnan seferinden önce Anadolu'da ve İslam âleminde vuku bulan menfi hadiseler ortaya konulmadan, Yavuz Selim'in İnan'a yaptığı seferin ehemmiyeti tam manasıyla anlaşılmaz.

Şia Mezhebinin her geçen gün hızlı bir şekilde yayılması, Sünni Müslümanlar arasında büyük bir endişe ile takip edilmekte idi.

Sultan Selim Hazretleri, saltanat tahtına oturduğu zaman iç huzuru sağlamış, ancak, devletin istikbaline göz dikmiş olan Şark düşmanları ile karşı karşıya kalmıştı. Eğer Yavuz Selim, Doğu'da Şah İsmail'in fitnesiyle uğraşmakla zaman kaybetmese idi, hamiyetini Batı'ya verecek ve daha büyük fütihat yapacaktı. Ancak Doğu'daki bu fitneyi ortadan kaldırmamak daha büyük sıkıntılara yol açabilirdi. Bunun içindir ki, Yavuz Sultan Selim Han, celadet, şecaat ve şehamet ile İstanbul'dan kalkarak, kahraman askerleriyle ilk seferini İnan'a yaptı.

Şah İsmail'in Mısır Sultan'ı ile Osmanlı aleyhine ittifak etmeleri, kardeşi Ahmed'in İnan'a kaçan çocuklarını himaye etmesi, cami ve mescitlerde İslam'a muhâlif bazı bidatlerin ihdas edilmesi, Şia Mezhebinin yaymak için Anadolu'ya gönderilen Ahut'ların hâlkı Osmanlı'nın aleyhine kışkırtmaları gibi birçok sebep bir araya gelmişti. Bunların en önemlisi ise, şüphesiz Şia Mezhebinin bütün Anadolu'ya yayılma tehlikesiydi. Bunu engellemek, bu korkunç fitneyi bertaraf etmek ve Ehl-i sünnet itikadını bu tehliken korumak elzemdi. Zira, Osmanlı devleti ve Ehl-i sünnet mezhebi gerçekten derin ve ciddi bir tehdit ve tehlike ile karşı karşıya idi.[1](#)

Şah İsmail'in Faaliyetleri

Azeri Türklerinin millî kahramanı olan Şah İsmail, 1487'de Erbil'de dünyaya geldi. Babası ve ailesi öldürülmüş, kendisi esarete kalmış ve öldürülme tehlikesi içinde yaşamıştı. Daha on üç yaşındayken tarikat ve aşiret mensuplarından oluşturduğu ordusuyla İnan tahtına geçmeden önce, babasını öldüren Azerbaycan'daki Şirvan Şah'ı Ferruh'a saldırarak onu öldürmüş ve Şirvan şahlığını ortadan kaldırmıştır.

Farsça şiirler yazan Yavuz'un Türkçe tek dörtlüğü olduğu hâlde, çok zeki ve iyi eğitim görmüş olan Safevi hükümdarı Şah İsmail'in "**Hatai**" mahlasıyla Türkçe bir divanı vardır.

Şiraz'ı alan Şah İsmail, buradaki Sünni ulemayı kılıçtan geçirmiş. Tebriz'de Şah ilan edildikten sonra da Bağdat'ı ele geçirmiş ve kabri şerifleri burada bulunan İmam-ı Azam Ebu Hanife ile Abdulkadir Geylani'nin türbelerini yıktırılmış, Şiiliğin önderlerinden ve "On iki İmam"dan biri olan Musa Kâzım'a muhteşem bir türbe

yaptırmıştır. Bütün bunlar Şah İsmail'in ününü artırmış ve kendisine müthiş bir kudret kazandırmıştı. Venedik ve Vatikan'ın da kendisini desteklemesi onun cesaretini daha da artırmıştır.

Bir yıl sonra Akkoyunlu devletini mağlup ederek Tebriz'de dedesi Uzun Hasan'ın yerine İran şahlığı tacını giydi. Böylece O, Oğuz - Türkmen aşiret geleneklerine dayanan bir sufi tarikat reisliğinden, yani irşat postundan taht-ı saltanata, yani İran tahtının hükümdarlığına yükselmişti.

Anadolu'dan Ustaclu, Rumlu, Şamlı, Kekelü, Dulkadir, Kaçar ve Varsak Türkmen aşiretlerinden binlerce aile Erdebil'e giderek ona katılmışlardı. Ayrıca, Anadolu'da Tekeli Türkmenlerinden Şah Kulu, on beş bin kişiyi etrafında toplamış, Osmanlı'ya isyan ederek bütün taraftarlarıyla gidip Şah'a katılmıştı. Hiç şüphesiz ki, bütün bu felaketlerin, zulümlerin yegâne müsebbibi Şah İsmail'di. Şah İsmail, Yavuz Selim'in dedesi olan Alaüddeve'nin kızını istemiş ve bu isteği reddedilince de onun oğlunu yani Yavuz'un dayısını ve kuzenini katletmişti. Şah İsmail'in ektiği fitne tohumları, birçok masum dimağları ifsat etmiş, Anadolu'nun bazı yörelerinde Rafizilik cereyanları başlamıştı.

Şah İsmail ile sufi Türkmen kitleleri arasındaki ilişki, bir "mürşit - mürit" ilişkisidir. Rumlu Türkmen aşiretinden olan Nur Ali, Şah İsmail'in Anadolu'daki önde gelen hâlifelerinden biridir. Çaldıran'dan iki yıl önce, Kara Hisar (Afyon) yöresine geldiğinde "sayıları üç dört bin civarında olan atlı müritler" kendisine katılmıştır. Savory, "bu tür olayların Yavuz Selim'i daha da tahrik ettiğini yazar."²

Parry'nin bu konuda yazdıkları çok önemlidir:

"Şah İsmail'in kurduğu Safevi devletinin askerî gücü, öncelikle, uzun süre Anadolu'da yaşamış Türkmen aşiretlerinin savaşçılara dayanıyordu. Bu savaşçılar İran'a geldiklerinde de aşiret kimliklerini korudular, aşiretlerinin reisleri Şah'ın eyalet valileri oldular; gençleri Şah'ın ordusunun esas kitesini oluşturdular." ³

Şah İsmail Şeyh Cüneyt ve babası Şeyh Haydar'dan devraldığı Safevi tarikatını siyasi çıkar ve dünyevî menfaat için bir milis teşkilatı gibi kullanmış ve Doğu'da Sünni Özbekleri yenerek Ceyhun'a, Batı'da ise Diyarbakır'ı alarak Fırat'a dayanmıştı. Bu hâliyle kendisinde Osmanlı padişahıyla boy ölçüşecek kudret görüyordu. Şah İsmail'in on dört senede mağlup ettiği hükümdarların sayısı on dördü buluyordu.

Prof. Metin Kunt şöyle der:

"Safevi devleti, Osmanlı'dan fazla olarak, belli bir bölgenin imparatorluğu değildi; (kendi sınırları dışında) Akkoyunlu ülkesindeki etnik kardeşleri olan

Türkmenleri cezp ettiği gibi, Anadolu'daki Osmanlı Oğuz - Türkmenlerine de cazip geliyordu. Karizmatik Şah İsmail'in bu mehdici (mesyanik) hareketi, Osmanlı devletini Anadolu'dan Avrupa'ya itmek ve böylece Ege denizinden Orta Asya'ya kadar geniş bir Türkmen imparatorluğu kurmak gibi bir tehdit oluşturuyordu."[4](#)

Akkoyunlu devletini yıkarak Şia Mezhebinde (İsnâ-Aşeriye-On iki İmam) şeyhlikten şahlığa geçmek suretiyle, büyük cedit Şeyh Safiyüddin Erdebili'ye izafeten 1502'de Safeviye devletini kurmuş olan Şah İsmail asırlardan beri Anadolu'da yaşayan Kızılbaşlara "**Dâi**" veya "**Hâlîfe**" adında propagandacılar göndererek, onları da kendi nüfuzu altına sokmağa çalışmıştır. Bir Türkmen hükümdarı ve sufi tarikat şeyhi olan Şah İsmail, siyasi bir yeteneğe sahip olduğundan, özellikle göçer Türkmen aşiretlerini Osmanlı'ya karşı isyana teşvik ediyordu.

Anadolu Selçukluları zamanında da Orta Anadolu'nun Sivas, Amasya, Tokat, Çorum ve Malatya civarlarında Baba İshak'ın önderliğindeki Kızılbaş ayaklanmaları olmuş, daha sonra da Batı Anadolu'da, Rumeli'de ve Balkanlar'da Samavna(Simavna) kadısının oğlu Bedreddin Mahmud'un tertip ettiği alevi ayaklanmalarında birçok kanlı olaylar cereyan etmişti.

Şah İsmail'in hâlifelerinden Nur Hâlîfe Orta Anadolu'da müritleri vasıtasıyla çalışıyor, Sivas, Tokat, Amasya ve Çorum'daki Alevileri Şah adına birliğe davet ediyordu. Bu bakımdan Şah İsmail, Osmanlı devleti, hususen Ehl-i sünnet Mezhep için Doğu'daki en büyük tehlike idi. Şah İsmail yazdığı Türkçe şiirlerle Anadolu'nun içlerine kadar yerleştirdiği adamları vasıtasıyla kısa zamanda hâlıkın, devlet idarecilerinin ve ordu komutanlarının içlerine fitne ve fesat sokuyordu. Bu yüzden memleketin muhtelif yerlerinde zaman zaman ayaklanmalar oluyordu. Aynı suretle Şah İsmail'in babası Şeyh Haydar'ın hâlifelerinden olan Anadolu Alevilerinden Hasan hâlîfe oğlu Şah Kulu da Antalya ve havalisinde Şah adına çalışmaya başlamış adamları vasıtasıyla bu faaliyetlerini Rumeli'ye kadar götürmüştü. Bunların dışında da Şah İsmail'in değişik kıyafetlerde Anadolu'ya göndermiş olduğu şeyhler vasıtasıyla Şia Mezhep yayılıyordu.

Anadolu'da bu faaliyetler sürerken, Şah İsmail de İran'daki Sünni Müslümanlara akıl almaz zulüm ve işkenceler yapmakta idi. İra Lapidus'a göre, o zamana kadar çoğunluğu Sünni olan İran'da, Safeviler "*İslam'ın başka bir yöresinde bir paraleli görülmemiş veya az görülmüş bir zulümle on iki imam Şiiliği'ni dayatmışlar ve İran'ı Şiileştirmişlerdir.*"[5](#)

"Safevi kuvvetleri İran'da bir baştan öbür başa yürürken, Sünnilere kılıç zoruyla Şiiliği empoze etmiş, bunu kabul etmeyen Sünnilere karşı gaddarca davranılmış ve bir çoğu öldürülmüştür." [6](#)

Arjamani'ye göre, "İran'da nüfusun çoğunluğunu oluşturan Sünniler ya Şiiliği ya ölümü seçmek zorunda bırakıldılar."[7](#)

Cleveland da "Şiiliği yerleştirmek için Şah İsmail'in Sünni cemaatleri dağıttığı ve Şiiliği kabul etmeyenlerin öldürülmesini emrettiğini"[8](#) yazmaktadır.

"Kendisi de bir Türkmen olan Şah İsmail, özellikle Türkmen oymak ve beylerine büyük itibar gösteriyor, kıymet veriyor, onları ordu komutanlığı, sipahi - valilik gibi önemli mevkilere, makamlara tayin ediyordu!.."9

İran'da mezhep değiştirme baskılarına direnmeye çalışan Sünnilerin toptan ve merhametsizce öldürüldüğünü belirten Prof. Faruk Sümer, devrin seyyah ve yazarlarına dayanarak, "Şah İsmail'in Tebriz'e girdiğinde Sünni din adamlarıyla, kadınlar ve çocuklar dâhil olmak üzere pek çok insanı öldürttüğünü, savaşta ve Tebriz'de yirmi binden fazla insanın telef olduğunu belirtir. Şah İsmail Sünni ve Türkmen Akkoyunlu oymağından kırı-elli bin kişiyi kılıçtan geçirmiş ve bu zulmünden dolayı kendisini kınayan anasını da öldürtmüştür."[10](#)

Şah İsmail'in torunlarından Tahmasp ve Büyük Abbas (I.Abbas) zamanlarında da İran'daki Sünnilere karşı şiddet ve tasfiye uygulamaları zirveye çıkmış, İran neredeyse tümüyle Şiileştirilmiştir.[11](#) **Şiilik**, İran'da ortak bir kültür ve kimlik olarak kabul edilmiş ve İran milliyetçiliğinin temelini hazırlamıştır.

Sultan Bayezit'in yumuşaklığı, meselelere kayıtsız kalması, bir kısım devlet adamlarının hadiseleri küçük görmesi ve bazı idarecilerin de Şah İsmail'e meyilli olmaları, onun cesaretini ve faaliyetlerini artırmış, hadiseler daha da büyümüştür.

Nitekim, bütün bu gelişmelerden cesaret alan **Şah Kulu**, Burdur, Keçiborlu, İstanos (Korkuteli) Isparta, Gölhisar, Sandıklı civarlarında birçok yağma ve katliamlar yapmıştır. Bu katliamları durdurmak için görevlendirilen Anadolu valisi Karagöz Ahmed Paşa da Kütahya önünde mağlup olmuş ve Şah Kulu tarafından kazığa vurulmuştur. (22 Nisan 1511)

Devleti ve Anadolu'daki düzeni derin bir şekilde sarsan "**Kızılbaş**" isyanları böyle bir ortamda meydana gelmiştir. Tarihte "Kızılbaş" deyimi, Şah İsmail ve onu destekleyen sufi - Türkmen hareketini ifade etmektedir. Alevilik'ten çok farklıdır. Alevilik konusunda geniş bilgi edinmek isteyenler, "**Alevilik Nedir?**" adlı eserimize müracaat edebilirler.

Tarihi olayları vesikalara dayanarak incelemeyen hüküm verenler, Yavuz Sultan Selim'in Anadolu'daki devlete isyan eden Kızılbaş'ların idam veya hapis olmalarını

sebepsiz bulur ve Sultan Selim'e hücum ederler. Anadolu'da vuku bulan bütün menfi faaliyetlerin başı olan Şah İsmail'in üzerine giderken, bu büyük tehlikeyi bertaraf etmek istemesi, onun ne kadar isabetli hareket ettiğini, onun büyük bir siyasi lider ve askerî deha olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

II. Bayezit zamanında Safevi tehdidi giderek artmış, Anadolu'da Şah Kulu isyanı ile büyük bir huzursuzluk başlamıştı. Bunun içindir ki, Yavuz Sultan Selim, İran seferine çıkmadan önce, özellikle Orta-Anadolu'daki Kızılbaşlar hakkında çok ciddi ve titiz bir araştırma yaptırmış, suçlu olanları tespit ettirmiş ve onların cezalandırılması hususunda bir karar alınması için divan üyeleri toplamış, vezirlerin ve ulemanın da görüşünü aldıktan sonra, Anadolu'da birçok katliamlar yapmış ve devlete isyan etmiş olan Kızılbaşların uygulanan hukuk gereği olarak bir kısmını hapsedirmiş ve bir kısmını da yine ulemanın fetvasıyla idam ettirmiştir. Böylece İran seferinden önce içeride çıkması muhtemel isyanlar önlenmiştir.

Bu konuda Mustafa Akdağ da şöyle der:

“Şah İsmail'e bağlılıkları, sadece dini inanç olma çizgisini aşarak para yardımı, asker olarak gidip ordusuna katılma, Kızılbaşlık propagandası yapmak ve Şah'a casusluk etmek gibi yollarla hizmet ettikleri sabit olanlar hakkında kovuşturma başladı; ayaklananlar suç derecesine göre ya yerlerinden sürülüyorlar (Özellikle Rumeli tarafına) ya da hapis ve idam ediliyorlardı.”¹²

Şunu da ifade edelim ki, Osmanlının tahrir defterinde ve bazı kaynaklarda otuz bin Kızılbaş'ın katlinin doğru olmadığı, Kızılbaşlardan devlete isyan edenlerden yakalanan ve idam edilen elebaşların sayısının beş yüzü geçmediği, geriye kalanların bazısının sürgün edildiği, bir kısmının da hapse atıldığı, bunların toplamının da üç bini geçmediği ifade edilmektedir.

Tarihçi merhum Mustafa Akdağ'ın belirttiği gibi, köylü Türkmen ayaklanmalarını ilk başlatanların genelde Kızılbaş eğilimli oldukları doğrudur. Fakat ayaklanmalar mezhep ve tarikat gayretiyle olmamıştır:

“Malları yağma ve kendileri bir hınçla parçalananlar hep hükümet mensubu kimselerdi. Eğer Sünniliğe karşı bir Şiilik-Kızılbaşlık ayaklanması olsa idi, çoğunlukta oldukları kesinlikle bilinen Sünni hâlk da karşı koymaya kalkar, iki hasım mezhep arasında kanlı çatışmalar çıkardı. Böyle bir şey olduğunu gösteren hiçbir belge yoktur... İsyancılar Alevi - Kızılbaş Türkmenler olsa bile, çıkardıkları isyan bir mezhep ayrılığı iddiası değildir.”

“Harekete yer yer tımarlı sipahilerin katıldığı da az görülmediğine göre, Alevi olmadıkları bilinen bu resmi görevlilerin isyancılara katılmaları ya da onları

korumaları da gene olayın Alevi bağnazlığı olmadığına başka bir delildir.”[13](#)

Demek ki, çıkan isyanlar sadece Alevi isyanları olmadığı gibi, genel olarak "heterodoks" denilen bütün tarikat ve gruplara "Alevi" demek de doğru değildir. Bunların bir kısmı 'ibaha' yani her şeyi mubah sayma yolunu tutarak din ve toplum kurallarına aldırış etmeyen, hatta onları alaya alan ve Fuat Köprülü'nün ifadesiyle;

"... yüksek felsefi mülahazalara ve tecrübelerle kabiliyeti olmayan cahil ve korkunç bir nihilizme ve immoralizme kapılmış, genellikle anti-sosyal ve anarşik tarikatlardır."[14](#)

İnsanları diri diri yakan, kadın ve çocukları kılıçtan geçiren, yağma ve tecavüzlerde bulunan zümreler de görülmüştür. Devletin isyanları bastırmada ölçüyü kaçırıp aşırı sert davranmasında bu olaylara duyulan tepkinin de rolü olmuştur.

Yavuz Selim Bu Büyük Tehlikenin Farkındaydı

Yavuz Sultan Selim, Şia Mezhebinin Şark'ı istila ederek, Osmanlı'nın geleceğini büyük bir tehlikeye sokacağını ve Ehl-i sünnet itikadına açacağı korkunç yaraların kapanmasının çok zor olacağını Allah'ın lütfü ve şahsi dehasıyla iyi bildiği içindir ki, daha Trabzon valisi iken babası II. Bayezit'ten habersiz olarak İran'a sefer düzenlemiş, ancak Şah İsmail'in II. Bayezit'ten medet dilemesi üzerine istemeyerek bu seferden vazgeçmişti. Yavuz, yine o dönemde Safevi himayesinde bulunan Gürcistan'ı almış, Azerbaycan'a kadar ilerleyerek Akkoyunluların eski vilayetlerini ele geçirmiş, dağ keçilerinin bile geçemediği sarp Kafkas dağlarını aşarak Şavşadistan'ı Osmanlı topraklarına katmış, Erzincan kalesini geri almak için harekete geçen Şah İsmail'in kardeşi İbrahim Mirza'yı esir alıp Trabzon'a getirmişti. Yavuz'un bu kahramanlıklarını ifade eden; "Yürü Sultan Selim, devran senindir" türküsü hâlinde dolaşmaya başlamıştır.

Yavuz Selim, Şah İsmail'in Anadolu'daki faaliyetlerini ve Şah Kulu hadisesini, devlete isyan eden bazı Kızılbaşların yapmış oldukları katliamları dikkatle takip ettiği için durumun ciddiyetini çok iyi biliyordu. Bazı şehzadelerin, Şah İsmail ile münasebetlerini ve kardeşi Şehzade Ahmed'in oğlu Murad'ın Şah İsmail'in hâlifesi elinden taç giymesi de meseleyi daha da vahim bir duruma getirmişti. Sultan Ahmed'in ve oğlu Murad'ın alevi kıyamının başına geçmeleri, Sivas, Çorum, Tokat ve havalisindeki faciaların artmasına sebep olmuştu.

Şah İsmail daha önce kendisini mehdi olarak ilan eden Abdullah bin Meymun adlı bir Yahudi'nin eski kuvvetini kaybeden İsmailiyye Mezhebinin yeniden canlandırmak

amacıyla kurduğu “Karamita” ile Hurufilik gibi birçok batıl mezhepleri yaymak için azami bir gayret gösteriyordu.

Evet, Karamita Mezhep Abdullah İbn-i Meymun tarafından Irak'ta kurulmuş, bilâhare, Hindistan, Pakistan, Suriye, İran ve Afrika'nın bazı bölgelerine ve hatta Mekke'ye kadar yayılmıştır. Bu Mezhep kurucularına din perdesi altında saltanat yolu açılmaya çalışılmış ve sonunda İbn-i Meymun'un torunlarından Ubeydullah isimli birinin başkanlığında bir devlet kurulmuş ve bu devlet bilâhare Şam'dan Fas'a kadar genişleyerek, bir imparatorluk hâline gelmiş; iki yüz yetmiş sene hüküm sürdükten sonra, hicrî 567 senesinde yıkılmıştır. Bunlara, Bâtıniler de denir.[15](#)

Daha önce, Yahudi Hahambaşı Abdullah İbn-i Sebe'nin İslamiyet'e vurduğu darbenin bir benzerini, Abdullah İbn-i Meymun vurmuştur. Nasıl ki, İbn-i Sebe, Hz. Ali (r.a) ve oğullarını istismar ederek fitneyi ateşlendirmişse, İbn-i Meymun da, Evlâd-ı Resul olan Ca'fer-i Sâdık ve oğlu İsmail'i istismar ederek, sapık fikirlerini çok değişik perdeler altında yayabilmiştir. Tarihte, kan dökücülükte eşine nadir rastlanan İbn-i Meymun, neticede nice Müslümanların dinden çıkmalarına da sebep olmuştur. Abdullah İbn-i Meymun tarafından dokuzuncu asrın başlarında hususî ve siyasî maksatlarla kurulan İsmailiyye mezhebinin yeniden canlandırılmak istenmesi sebepsiz değildir

İbn-i Meymun, bu tarikatı gizli ve siyasî bir cemiyet hâline getirdi. Zerdüşť dininin yedi prensibini örnek alarak, kendi tarikatına giren sofilere yedi dereceye ayırdı. Tarikatın pîri olarak kendisi de yedinci dereceye oturdu ki, bu merteye -hâşâ- Allah'tan doğrudan doğruya emirler alan imamlık makamıydı. Bu makamda bulunan imam, o kadar salâhiyetliydi ki, helâli haram, haramı da helâl yapabiliyordu. Ona mübah olmayan hiçbir şey yoktu.

Bu tarikatta ileri gidenler zamanla kendileri ibadetten istinkâf ettikleri gibi, başkalarını da ibadetten uzaklaştırdılar ve sonunda onların dinden çıkmalarına sebep oldular. Hattâ cennet ve cehennem bu dünyâda olduğunu, insanın zevk-ü safa içinde, keyfince bir hayat yaşaması lâzım geldiğini ileri sürerek âhireti inkâr ettiler ve ettirdiler.

Bu Mezhep, İslamiyet'ten önce intişar eden ve hâlkın malını ve sahip olduğu her şeyini, hattâ kadınlarını dahi ortak kabul eden, mubah kılan ve sözde eşitliği ve sulhu umumîyi böylece tesis iddiasında olan Mezdek isimli bir sapığın ortaya attığı fikirlerden ziyâdesiyle etkilenmiştir.

Kendi Mezheplerinin imamlarını, diğerlerinden üstün olarak görüp ilâhî feyze mazhar olduklarını kabul ederler. Onlara göre, imamları hatâdan ârîdir, günah işlemez, yaptıklarından sorumlu tutulamaz. Zira, imamlar, başkalarının bilmediği şeyleri bilirler.

Şiâ itikadını taşıyan fırkalar içinde tarih boyunca en tahripkârı bu İsmailiyye fırkası, diğer adı ile Bâtıniler olmuştur. Asya'nın başı dönmüş bu kanlı anarşistleri, fikirde,

itikatta, ahlâk ve hayatta fesat çıkartmışlar; İslam âleminde yıllarca süren sükûn ve huzuru bozmuşlardır. Bu anarşistlerin başında Şeyh-i Cebel diye anılan Hasan Sabbah¹⁶ ve onun cennet fedailerini gelmektedir.

Hasan Sabbah, Şia'nın Bâtıniye koluna mensup olup, Şiâ hareketinin gelmiş geçmiş en büyük bozuncularından biridir. Asya'da ilk defa kelimenin tam mânâsı ile anarşizmi o müesseseleştirmiştir. Alamut Kalesi'nde sistematik bir biçimde her türlü terör hareketlerini plânlamış ve tatbik sahasına koymuştur.

Hasan Sabbah, Selçuklu İmparatorluğunun amansız bir düşmanı idi. Maksudı, Selçuklu İmparatorluğu'nu yıkmak, Şiâ fikriyatının gelişmesine engel olan bu güçlü devleti ortadan kaldırmaktı. Bu gayesini tahakkuk ettirmek için de cennet tasvirlerine uygun bir bahçe inşâ ettirdi ve içinde göz kamaştırıcı köşkler yaptırdı. Bu bahçede ve köşklere hususî yetiştirilmiş şarkıcılar, cennet hurilerini andırır genç kızlar vardı. Hasan Sabbah'ın adamları değişik muhitlerden, yirmi yaşlarında, cesaretli, atılgan gençleri toplayarak Alamut Kalesi'ne getirirlerdi. Bu gençlere önce cennet ve cennetin zevk ve safâları anlatılırdı. Bilâhare bu gençler Afyon gibi bazı uyuşturucu maddeler ile uyutulur sözde cennet bahçesine indirilirdi. O bahçede uyanan gençler, gözlerini açtıklarında karşılarında muhteşem köşkler, huri misâl kızlar, rengârenk çiçekler ve meyve bahçeleri görünce, Hasan Sabbah'ın müjdelediği cennete girdiklerine gerçekten inanırlardı. Günleri zevk u safa ile geçirdi. Bir müddet sonra tekrar uyuşturucu ile uyutulur ve o cennet bahçesinden çıkartılırlardı. Artık bu gençlerin en büyük arzuları, Hasan Sabbah'ın bu cennet bahçesine tekrar girebilmek olurdu. Şeyhü'l-Cebel Hasan Sabbah bu derras plânı ile birtakım gençleri kendine bağlamış ve onları birer intihar timi hâline getirmişti. Şiâ Şeyhi Hasan Sabah, bir kimseyi öldürtmek istediği zaman, bu gençlerden birisini çağırır,

"Git filân kimseyi öldür. Eğer bu işi başarırsan, seni cennete gönderirim. Eğer ölürsen, meleklerimi gönderir, yine seni cennete aldırırım."

derdi. Cennet aşkı ile yanıp tutuşan bu gençler, böylece şeyhin bu emrini mutlak bir teslimiyetle yerine getirir, onun dediği kişiyi ne pahasına olursa olsun öldürürlerdi.

Hasan Sabbah, tam otuz üç yıl, Alamut Kalesi'nde bu kanlı faaliyetlerini sürdürdü. İran Şiîlerinin bu anarşist şebekesi, yüzlerce, binlerce Müslüman'ın kanına girdiler. İctimaî sükûnu kaçırdılar, terör estirdiler. Selçukluların dünyaca meşhur veziri ve dirayetli bir devlet adamı olan olan **Nizâmülmülk'ü** şehid ettiler.¹⁷ Şiilerin yayılmasına mani gördükleri âlim ve fakîhler, Hasan Sabbah'ın fedailerini tarafından katledildiler.

Şiâ Şeyhi Hasan Sabbah'tan sonra, hâlefleri de aynı yoldan yürüdüler. Selçuklu veziri Ebû Nasır, bunlar tarafından katledildi. Hâlife Müstersid de bu anarşistler

tarafından şehid edildi.

Bâtinîlerin tarih boyunca yapmış oldukları tahripler, yalnız masum ve müdafaasız insanları ve özellikle Müslümanları katletmekle kalmamış, bunlar, aynı zamanda nice köy, kasaba ve şehirler basmış, kervanlar yağmalamış, kadınları esir almış, mukaddes beldelerde bile kan dökmekten geri kalmamış, elim katliâmlar yapmışlardır. Meselâ, Şia'nın Bâtıniye koluna mensup Cennabi oğlu Ebû Tahir, etrafına topladığı birkaç bin çapulcuyla hicrî 311 yılında hacca gitmekte olan hacıları pusuya düşürerek çoğunu kılıçtan geçirmiş ve mallarını yağmalamıştır. Senelerce etkisini sürdürmüş olan bu karanlık batıl mezhep çok büyük tahribatlar yapmıştır.

Hicrî 317 yılında da aynı çete, yine Hac mevsiminde Arafat'tan Mekke'ye dönen hacılara saldırarak hepsini kılıçtan geçirmiş. Bu toplu katliâmdan kurtulan bir kısım hacılar Kâbe-i Muazzama'ya sığınmışlarsa da bu anarşistler, Kabe'ye girmiş ve onları da Beytullah'ın içinde şehid etmişler ve bir kısmının cesetlerini zenzem kuyusuna atmışlardır Ebû Tahir adında bir kişi, Kabe'nin kapısını ve Hacerü'l-Esved'i söküp götürmüş ve böylece Hacer-ül Esved yirmi iki sene bunların elinde kalmıştır. O zamanki Bağdat hükümeti bu gözü dönmüş Şiâ çapulcularından Hacerü'l-Esved'i geri almak için elli bin altın teklif etmiş, ancak onlar, bu teklifi kabul etmemişlerdir. Nihayet Afrika'daki Fâtımîlerin Mehdisinin şiddetli tehdidi üzerine Hacerü'l-Esved'i iade etmek zorunda kalmışlardır.[18](#)

İşte Yavuz Selim, yukarıda izah edildiği gibi Şah İsmail'in Anadolu'ya yaymak istediği o korkunç hurafeleri, batıl itikatları ve ehli bidat mezheplerin intişarını önlemek, Şark'ı ve elh-i İslam'ı bu korkunç tehlikelerden muhafaza etmek, vahdet ve ittihad-ı İslam'ı temin etmek gayesiyle Doğu'ya dikkat kesilmiş ve İlâhi kaderin kendisine çizdiği bu yolda yürümek için ilk seferini İran'a yapmaya karar vermiştir.

Yavuz Sultan Selim, İran Seferi İçin Divan Üyeleri ile İstişareye Ediyor

Fevkalade mahir ve kâmil bir idareci olan Yavuz Sultan Selim Han, seferlere çıkarken hiçbir zaman kendi başına hareket etmemiş, başta Şeyhülislam olmak üzere diğer ulema ile her zaman istişare edip onların düşüncesini aldıktan sonra hareket etmiştir.

Yavuz Selim, milletin ve memleketin geleceği açısından hayati önem taşıyan İran seferini, memleketin Şah İsmail'in fitnesinden kurtarılması hususunu etrafıca tahlil etmek için başta Şeyhülislam Zembilli Ali Efendi olmak üzere, vezirlerden ve defterdarlarından oluşan heyetle müşavere etmeğe karar verir. Bunun için de vezirlere derhâl divanın toplanması emrini verir.

Yavuz Selim o anda yanında bulunan hocası Hilmi Efendi'ye şöyle der: **“Muhterem Hocam, ben milletin padişahı olmam itibarıyla hemen İran üzerine yürümeye karar verdim. Bu konuda ulemanın ve vezirlerimin de fikrini almak istiyorum.”** der ve hocasının bu konudaki düşüncesini sorar. Hilmi Efendi de *“Elbette ki, böyle hayatî meselelerde vüzeranın fikirlerini alman yerinde ve*

elzendir.” der ve istişarenin Hz. Peygamber (sav.) Efendimizin de ehemmiyetli bir sünneti olduğunu hatırlatır.

Evet,

“İş hususunda onlarla müşavere et.”[19](#)

ayetini kendisine rehber edinen O Sultan-ı Levlak olan Allah Resulü (sav.) Bedir Savaşında Mekke müşriklerinin savaş için geldiğini haber alınca bu konuda ne gibi tedbirler alınacağı hususunda ensarla müşavere etmiş, muharebeden sonra da Bedir esirleri konusunda onlarla istişare etmiştir. Yine Uhud ve Hendek Gazvelerinde, Hudeybiye'de, Taif Seferinde, ezan konusunda ve daha birçok meselede ashabıyla istişare etmiştir. Akıl ve zekâ yönüyle insanların en mükemmeli olan Hz. Peygamber (sav.) istişareye bu kadar ehemmiyet verirse, elbette hiçbir insan bundan müstağni kalamaz.

Divan üyelerinin toplanmasını bekleyen Sultan Selim, zaman zaman karşısında tefekküre daldığı duvardaki umumi haritanın yine karşısına geçer; bir avuç toprağı için çarpan haris yürekleri, dökülen kanları, parıldayan silahları, at kişnemelerini ve savaş naralarıyla inleyen ovaları tahayyül eder ve şöyle der: **“Eğer hepsi bundan ibaret ise, bu dünya bir padişaha çok; iki padişaha da azdır.”** Yavuz'un bu sözüne tebessüm eden hocası latifeli bir şekilde şu ibretli dersi verir:

“Dünyaya hükmetmeyi az gören nice padişahların, nice Süleymanların (a.s.) ve nice İskenderlerin şimdi bir avuç toprağın koynunda ebedî uykusuna yattıklarını da düşünmek lazımdır, şah'im.”

Sultan Selim hocasının bu sözünü tasdik eder ve meseleyi müdrik olduğunu şu veciz beyanıyla ifade eder:

“ Evet, evet. Bu topraktan yaratıldık, yine bu müşfik toprağın koynuna gireceğiz.”

Yavuz Selim Han, İran seferini görüşmek için toplanan heyete şöyle hitap eder:

“On beş yıldan beri devam eden ve günden güne de artan şah İsmail'in önderliğindeki o büyük tehlike devam etmektedir. Eğer

tedbir alınmazsa bu durum memleketi yıkıp harap edecektir. Şah İsmail'in yaymak istediği bu fitne ateşi yalnız Osmanlı devleti için değil, Anadolu ve bütün âlem-i İslam için de büyük bir tehlikedir. Şah İsmail, İslamiyet'in istikbalini tehlikeye sokmak için durmadan çalışıyor. Aldığımız son haber de Şah İsmail'in nüfuzunun günden güne arttığını ve adamlarının tâ Ankara'ya kadar geldiğini bildiriyor. Bu bakımdan memleketimiz büyük bir tehlike ile karşı karşıyâdır. Bu tehlikenin bertaraf edilmesi için ne yapmamız gerektiği hususunda sizlerin de fikrini almak için toplandık. Sizler de bu konudaki fikirlerinizi beyan ediniz.”[20](#)

Bazı vezirlerin konuşmasından sonra söz alan Sinan Paşa:

“Padişahım, bu tehlikenin bertaraf edilmesi hususunda sizin azim ve metanetinizi hiçbir kuvvet durduramaz. Osmanlıların karşısında Bizans İmparatorluğu bile dayanamadıktan sonra, o kahraman askerlerin önünde Şah İsmail asla duramaz.” der.

Sultan Selim:

“Şunu iyi bilin ki, ben Müslümanlar arasında bir savaş yapılmasını ve o uğurda kan dökülmesini katiyen arzu etmedim. Eğer böyle bir arzum varsa Allah'ın gazabı üzerime olsun. Ortada hiçbir sebep yokken kan dökmeye vesile arayan bir devlet reisi canavar tabiatlı bir insandır. Ancak vatanın bekası ve milletin selameti için kan dökülmesi icap eder de o devletin başındaki yönetici bundan imtina ederse, o da dünyanın en fena ve korkak bir insanıdır. Vatan ve milletin istikbalini tehdit eden bir tehlikeyi kandan başka bir şeyle temizlemek mümkün değilse, o milletin hükümdarı elbette bunu kanla temizleyecektir. Öyle değil mi? Hâlbuki benim en büyük gayem ve hedefim dünyâdaki bütün Müslümanların birlik ve beraberliğini sağlamak ve onları bir noktada toplamak, yani ittihad-ı İslam'dır. Hayatımı bu uğurda vakfetmişim. Gel gör ki, Şah İsmail Müslümanlar arasında fesat ve tefrikayı körüklemeye çalışıyor. Eğer biz onun bu fitnessini ortadan kaldırmazsak kim bilir memlekette ne gibi dehşetli ve kanlı fırtınalar kopacak.”

“Şah İsmail, büyük babam Fatih Sultan Mehmed'in, onun dedesi olan Uzun Hasan'a vurmuş olduğu darbeyi unutmuş olsa gerek. Uzun Hasan da Osmanlı'ya meydan okuma hülyası ile ortaya çıkmış, ama sonunda aklına gelmeyen nice bela ve musibetlere maruz kalmıştı. Kim bilir belki de Şah İsmail büyük babası Uzun Hasan'ın intikamını almak istiyor. Bunun için de önce memleketin içinde din

ve mezhep kavgaları çıkarmaya çalışıyor. Hiç düşünmüyor ki, büyük babam Fatih Sultan Mehmed Han kendisine daima Garp yolunu açmak istediği hâlde, Şark'ta tehlikeli bir düşman görünce hemen onun üzerine yürüdü ve darmadağın etti. Ben de tarihin kıyamete kadar takdir edeceği o büyük Fatih'in torunuyum. Şah İsmail hiç düşünmüyor mu ki, ben vatanımın bekası için babamla bile muharebe ettim."

"İçinizde, iki Müslüman devletin karşı karşıya gelmesinin doğru olmadığını düşünenler var. Şimdi sorarım size Hz. Ali ile Hz. Muaviye'nin askerleri Siffin'de savaşmadılar mı? Şimdi İran üzerine yürüme noktasında kararınızı söyleyiniz?"[21](#)

Yavuz Sultan Selim'in bu sözlerini kapının dışından duyan Abdullah isimdeki bir Yeniçeri, bu durum karşısında çok heyecanlanır ve kendisini tutamarak içeri girer ve şöyle der:

"Padişahım daha ne duruyorsun, Allah yolunu açık, kılıcını keskin etsin. Biz senin emrindeyiz, öl desen ölürüz. Mademki dinimizin ve vatanımızın kurtulması için İran'la savaşmak lazımdır, öyle ise hemen savaşı ilan ediniz. Zira bu uğurda hayatlarını feda etmeye hazır, yüz binden fazla insan sizin arkanızdan gelecektir."

Yeniçerinin bu konuşmasından sonra Yavuz Sultan Selim heyecanla ayağa kalkar ve şöyle der:

"Aferin sana aslan yürekli kahraman yavrum. Var olsun seni dünyaya getiren ana. Yaşasın senin gibi evlatlar yetiştiren bu millet. Seni sancak beyi yaptım. Elinden geldiği kadar çalış, zerre kadar doğruluktan ayrılma ve o rütbeye layık olduğunu ispat et."

Âlicenap ve fedakâr Abdullah, Padişahın bu teveccühüne teşekkür ettikten sonra şöyle der:

"Hayatım ve tüm varlığım din, vatan ve padişah uğruna feda olsun. Hiçbir zaman doğruluktan ayrılmayacağıma yemin ederim."[22](#)

Divan üyelerinin de İran seferinin yapılmasının münasip ve tam zamanı olduğunu söylemeleri ve ulemanın; **“Dinimizde dalalet ehli ile mücadele edip, onların fitnesini bertaraf etmek, küffarla gazadan önce gelir.”** fetvasını vermesi üzerine Yavuz Sultan Selim hemen sefer için hazırlıklara başlar. Artık herkes ordu-yu hümayunun muzafferiyeti ve bu gayenin tahakkuku için dua etmeye başlamıştır. İran Seferinden önce, İstanbul tarihî günlerinden birini yaşıyor, caddelerden akın akın askerler geçiyor, camilerde zafer için dualar ediliyordu. İlim adamları, din âlimleri ve şairler de ordugahta bulunmak için hazırlanıyorlardı.

O İran ki, İskender, Hülagu ve Timurlenk gibi büyük şöhretleri, asırlara sığmayan nice muzaffer kumandanları ve azametli fatihleri görmüş idi. Ancak bu gelen onlardan kıyas olunmayacak derecede farklı idi. Zira, onun yapacağı bu sefer, tarihte çok farklı ve derin izler bırakacaktı. Çünkü o, hükümdarlık arzusu ile değil, ilahî takdir mucibince vazifeli idi. Bunun içindir ki ilahi kader İslam dünyasında Şah İsmail'in bu cüretkar ve fitneci faaliyetlerini durduracak olan Yavuz Sultan Selim Han'ı göndermişti.

Yavuz Sultan Selim sefere çıkmadan önce, Eyüp Sultan Hazretlerinin türbesini ziyaret eder, muzafferiyet için barigâh-ı izzete el açar ve O'ndan inayet için niyazda bulunur. Daha sonra fakir ve fukaraya bol miktarda sadaka dağıtır, **20 Nisan 1514**'de yanında vezirleri, maiyeti, şairler, âlimler olduğu hâlde büyük bir merasimle **yüz kırk bin kişilik ordu** ile çileli ve meşakkatli bir sefere çıkar.

“Şark ve Garp dünyasında yaşayan insanlar havada bir başkalık sezdiler, gökyüzünün derinlikleri sanki bir sırrı fâş etmeye hazırlanıyordu. Eflakte yeryüzünde tezahür edecek mühim bir hadise için hazırlık yapılıyor gibi idi. Lahûti âlemde bu hazırlığa işaret eden kanat sesleri önce bu aleme aşına kulaklarda akisler uyandırdı. Sonra bu akisler giderek güçlendi ve hemen hemen herkes bu ihtiyar dünyanın yeni bir tecelliye sahne olacağını hissetmeye başladı. Lakin bu yeni tecellinin ne istikamette olacağı meçhul idi, bu hâl semavat âlemine ait bir sır olarak beşere kapalı idi...”

*“Âlem-i melekûtta İsrâfil (a.s) suru ile tebliğ eyledi, '**Ey ihtiyar dünya! Bekle vaktini ki tez bir zaman içinde Hakk'tan nizam-ı âlemi temine bir er gelecektir.**' dedi. Bu sur-i İsrâfil ile bazıları için kıyamet kopacak ve ölüm mukadder olacaktı, ancak bazıları için ise bu sur yeni bir başlangıcın, güçlü bir dirilişin müjdecisi idi.”[23](#)*

Erzincan ovasında konaklayan asker aç, susuz ve yorgun bir vaziyettedir. Vüzera, Ordunun geri dönmesini söylemesi için Yavuz Sultan Selim'e **Hemdem Paşa'yı** gönderirler. Yavuz Sultan Selim'in çocukluk arkadaşı ve mutemet

adamlarından biri olan Hemdem Paşa, Şehzâde Ahmed vak'asında pâdişaha sâdikane hizmet etmiş ve şehzâdenin yaptıklarından Sultan Selim'i haberdar etmiş olduğundan, onun teveccühüne mazhar olmuştu. Padişahın huzuruna girip askerinin geri dönmesini söyleyen Hemdem Paşa'ya hitaben Yavuz Sultan Selim Han şöyle der:

“Şah İsmail'i öldürüp, milleti onun fesat ve fitnesinden muhafaza edeceğiz. Hakiki Osmanlı kalbinin neler yapmaya muktedir olduğunu ona göstereceğiz. Bugünkü Osmanlı askerleri Kosova ve Niğbolu meydan muharebelerini kazanan ve İstanbul hisarları önünde yaralanıp şehit düşen Osmanlı mücahitlerinin oğullarıdır. Onlar kahraman oğlu kahramanlardır. İhtimaldir ki siz onların kalbine türlü türlü fitneler soktunuz. Fakat benim ağızımdan işitecekleri bir iki söz, onların kalbindeki fitneyi giderir. Onlar benimle beraber ölüme bile koşarlar. Anlıyor musun Hemdem?”

Hemdem Paşa'nın, *“Padişahım evdeki hesap pazara uymaz.”* demesi üzerine, son derece hiddetlenen Yavuz Selim şöyle der:

“Hemdem, Hemdem! Sende bir yeniçeri askeri kadar akıl ve dirayet yok. Sen bu ovalarda sürüklenmeye sebep olan maksadı ya anlamıyorsun ya da anlamak istemiyorsun. Yazık senin şanına. Demek ki bu millet seni bu ana kadar beyhude beslemiş. Sana bu rütbeyi nahak yere vermiş. Sözlerin gelişinden öyle anlaşılıyor ki, senin kalbinde vatan ve millet muhabbetinden bir eser kalmamış. Fikrin pek fena zehirlenmiş. Keşke fikrin gibi vücudun da zehirlenseydi de kahrolup gitseydin. Millet de senden kurtulsaydı. Hey gidi vezir hey!”

der sonra ayağını yere vurarak: **“Ölüm var dönmek yok, defol karşımdan.”** der ve Hemdem Paşa'yı huzurundan kovar.

Dışarı çıkan Hemdem Paşa az sonra telaşlı bir şekilde tekrar içeri girer ve askerlerin isyan ettiğini, geri dönmekten başka bir çarenin olmadığını, Yavuz'un hayatının da ancak geri dönmekle kurtulabileceğini söyler.

Hiddetinden âdeta çılgına dönen Sultan Selim Han, Hemdem Paşa'ya.

“Hain herif! Sen beni de kendin gibi korkak mı zannediyorsun? Beni de iki günlük hayatımın ifnasıyla korkutacağını mı sanıyorsun? Ben ancak vicdanımın huzursuz olmasından korkarım. Senin gibi düşünen bazı hain yeniçeriler belki beni öldürebilirler, lakin

vicdanımı asla öldüremezler. Ben ölümü cana minnet bilmeseydim İstanbul'dan kalkıp ta buralara kadar gelir miydim? Sen yeniçerileri isyandan men edecek yerde âdeta onlarla beraber hareket ediyor, hatta onları isyana teşvik ediyorsun. Adalet-i beşeriyeden korkmuyorsan bari irtikap ettiğin bu suçtan mahşer gününde Allah'ın huzurunda sual olunacağını düşün ve ondan kork. Belli ki, **senin gibi fesat ve fitne birinin vücudu ortadan kalkmadan bu millet bu büyük fitne ve beladan kurtulamayacak.**" der ve hemen kapının dışında duran kapıkulu askerini çağırır ve **"Götürün bunu ve hemen cezasını verin."** diye emreder ve tekrar Hemdem Paşa'ya dönerek şöyle der: **"Sen de git kendi elinle boynunu cellada teslim et. Belki bu suretle Allah'ın huzurunda bir parça mesul olmaktan kurtulursun."**

Aradan biraz zaman geçer ve Sinan Paşa içeri girer. Yavuz Selim ona, **"Hemdem'in vücudu ortadan kalktı mı?"** diye sorar. Sinan Paşa'nın *"Evet ortadan kalktı Padişahım. İrade-i şahaneviz yerini buldu."* demesi üzerine Yavuz şöyle der:

"Şu biçare millet ne kadar talihsizdir ki, vüzerası içinde hain insanlar var. Millete sadakatten emin olarak tâ vezirliğe kadar yükseliyorlar. İşte Hemdem'in yaptıklarını gördünüz. Bazı isyankâr yeniçerilerle bir olmuş beni tehdit ediyordu."

Sinan Paşa: *"Maalesef padişahım bu milletin nimeti ile beslenenler içerisinde hainler çıkıyor. Fakat bu millet necip bir millettir. Onların içinde vatanperver ve milletine sadık nice kahraman vezirler az değildir."*

Yine bir gün başka bir vezirin; *"askerin açlık, susuzluk ve yorgunluğundan şikâyetçi olup geri dönmek istediğini"* söylemesi üzerine Yavuz Sultan Selim şöyle der:

"Bu seferden geri dönmek isteyenler vatan ve milletin düşmanı olan hain ve alçaklardır. Sizin köylerinizde bıraktığınız ana, baba ve kadınlarınızın namusu düşman karşısında parıldayacak kılıçların sayesinde yaşayacaktır. İnsaf ediniz! Ben de sizin gibi evlat ü ayalimi bırakarak buraya geldim. Siz topraktan yapılmış evlerinizi bırakıp geldiniz, ben ise sarayımı bırakıp geldim. Ben de babam gibi ömrümü sarayda geçirmesini bilirdim. Ancak ben milletin selametini temin ve bu vatanın bekası için hayatım pahasına rahatımı feda ettim. Görüyorsunuz sizinle beraber dağlarda ve çadırlarda yaşıyorum. Düşmanımız Şah İsmail karşımıza çıkmıyor ve gönderdiğimiz mektuplara da cevap vermiyor. Açıktan açığa milletimize ve inancımıza hakaret ediyor. Başta devletimizin kurucusu fedakâr ve âlicenap dedemiz olan Osman Bey olmak üzere bütün ecdadımızın ruhlarından şöyle bir sedanın yükseldiğini duyar

gibiyim:"

“ Osmanlının haysiyetine, namusuna ve vatanına leke sürmek isteyenlerle cihat ediniz. Ve o cihat yolunda seve seve ölünüz!”

"Eğer o aziz ecdadımızın bize miras bıraktığı o pak vatanımızın şeref ve haysiyetine leke sürecektir olursak, istikbalde gelecek olan torunlarımız bize lanet etmezler mi? Osmanlıların Rumeli’de bir karış toprağı ve bir tane dostu yok iken, o şanlı ecdadımız kısa bir zamanda balkanlara hâkim olmadı mı? Biz de o ecdadımız gibi hiçbir şeyden yılmaz ve ölümden asla korkmayız. Bu vatanın selameti için gerekirse dünyanın öbür ucuna kadar yürürüz. Bu uğurda aç ve susuz kalır, gerekirse ölürüz. O şanlı ecdadın torunları olarak hiçbir zaman onların gittiği yoldan ayrılmayız."

Yavuz daha sonra askerlere şöyle hitap eder:

"Haydi evlatlarım! Âlicenap ve vatanperver askerlerim! Gidiniz çadırlarınızda rahat ediniz. Elbette ben sizi sizden daha ziyâde düşünürüm. Bir padişah kendi milletinin babası hükmündedir. Bir baba kendi evlatlarını düşünmez mi? Haydi kahraman yavrularım haydi gidiniz. Maiyetinizdeki askerlere söyleyiniz onlar da rahat olsunlar. Ben onları kendi evlatlarımdan daha ziyâde düşünüyorum."

Sonra Sinan Paşa’ya dönerek şöyle der:

"Hemdem Paşa’nın vücudunu ortadan kaldırdığımız hâlde, anlaşılan o ki, yine de askerleri isyana sürükleyen bazı vezirler var. Askerlerin fikrine geri dönmeyi sokmuşlar. İhtimaldir ki, birkaç gün sonra yine bir karışıklık çıkar. Onun için biran evvel buradan (Erzincan’dan) yola çikalım. Sizin gibi sadakatinden emin olduğum vezir ve paşaların varlığı Hemdem gibi hamiyetsizlerin yokluğunu bana hissettirmiyor."[24](#)

Şah İsmail ile Yavuz Selim’in Mektuplaşmaları

Yavuz Sultan Selim’in, Çaldıran Seferinden önce Şah İsmail’e yazmış olduğu şu mektup çok manidardır:

“Bilesin agâh olasın ki, ilahî hükümlerden yüz çevirenlerin, dini ve şeriatı yıkmaya çalışanların bu hareketlerine, bütün Müslümanların ve bu arada adalet sever hükümdarların, kudretleri nispetinde mâni olmaları farzdır. Bunu söylemekten maksadımız şudur:”

"Tarikat postundan, saltanat tahtına yükselen sen, bu yolda yürüdün. Müslümanların memleketlerine saldırdın, şefkat ve utanmayı bir tarafa atarak zulüm kapılarını açtın, günahsız Müslümanları incittin, fitne ve fesadı kendin için temel prensip olarak kabul ettin, mescitleri yıkma, türbe mezarları yakma, ulema ile Peygamber neslinden gelmiş olan seyitlere ihanet gibi işler, senin kötü hâllerinden birkaçıdır. Dillerde dolaşmakta olan bunlar ve bunlara benzer hareketlerinden dolayı, ulema kesin delillere dayanarak senin küfür ve irtidadına, senin ve sana tabi olanların öldürülmelerinin vacip olduğuna; mal ve rızklarınızın yağma, kadın ve çocuklarınızın esir edilmelerinin mubah olduğuna ittifakla karar vermişlerdir. Bu durum karşısında ben, Allah'ın emirlerini yerine getirmek, zulüm görenlere yardım etmek ve *'Merasim-i Namus-u Padişahi için'* ipekli elbiselerimi çıkardım, zırh giydim, kılıç kuşandım, ata bindim ve Safer ayının başında Anadolu yakasına geçtim."

"Maksadım, Allah'ın inayetiyle senin padişahlığını yok etmek ve böylece âcizler üzerinden zulmünü ve fesadını kaldırmaktır. *Ancak kılıçtan önce sana, Sünnet-i seniye icabı İslamiyet'i teklif ederim.* Eğer yaptıklarına pişman olup can ve gönülden istiğfar eder ve aldığın kaleleri geri verirsen, tarafımızdan dostluktan başka bir şey görmezsin. Fakat kötü hâllerine devam ettiğin takdirde *'zulmet-i zulümden'* simsiyah yaptığın yerleri nura kavuşturmak ve senin elinden almak üzere inşallah yakında geleceğim. Takdir ne ise öyle olacaktır."

"Selam, hidayete tabi olanlardır."

Yavuz Şah İsmail'e göndermiş olduğu başka bir mektubunda ise şöyle der:

“Ey kötü düşünceli Acem İsmail! Allah seni ıslah eylesin.”

"Dikkatle okunması icap eden bu mektubum vasıl olunca malumun

ola ki, İslam perdesini yırtarak, Seyidü'l-Enbiya Hazretlerinin (sav.) sünnetini yıkmaya çalıştığıнын haberini aldım. Kötü ahlakın, fitne ve fesadınla birleştirdiğin kılıcını ve hançerini ortaya çıkar. O kılıcı kırmak ve kıyamete kadar ortadan kaldırmak padişahlara ve ulü'l-emre vacip olmuştur. Bu hususta da ulemanın önde gelenleri -Allah sayılarını kıyamete kadar artırsın- fetva vermişlerdir. Bu sebeple ancak Allah'ın dinini ihya ve Resulullah'ın sünnetini hâkim kılmak için, üzerine yürümeye karar verdim. Eğer sende biraz mertlik var ise, karşıma çıkar erler gibi dövüşürsün."

Yavuz Selim bir taraftan içteki tehlikeleri bertaraf ederken bir yandan da ordunun sıkıntılarını izaleye çalışıyordu. Bu arada Şah İsmail'den de tahrik ve tezyif edici mektuplar geliyordu.

Şah İsmail göndermiş olduğu bir namesinde:

"Er isen meydana gelmeyesin, biz de intizardan kurtuluruz." demiş ve Yavuz'a bir kadın elbisesiyle, yüzünü örtmesi için bir leçek yollamıştı. Yavuz bu mektuba 920 Cemaziyülevvel sonunda Erzincan'dan cevap yollamıştır.

Yavuz namesinde Şah İsmail'i er meydanına davet ediyor ve kendisinden hâlâ bir eser olmadığını beyan ediyordu. Şah İsmail kendisine gönderilen nanelere verdiği cevapta

"gerek Sultan Bayezit zamanındaki ve gerek kendisinin Trabzon valisi iken aralarındaki dostluktan bahsederek aradaki düşmanlığın neden ileri geldiğini anlamadığını, Osmanlı hanedanıyla kadim dostluğa mebni Timur zamanındaki gibi fena bir netice hasıl olmasını istemediğini ve name yazan kâtiplerin yazılarını afyon tesiriyle yazdıkları için bir altın hokka ile afyon macunu yolladığını"

beyan etmektedir. Yavuz Sultan Selim ise bu nameye şu ağır ifadelerle cevap vermiştir:

"Davetine icabet edip uzun yolları kat ile memleketine girdik; fakat sen meydanda görünmüyorsun. Padişahların ellerindeki memleket onların nikâhlısı gibidir; erkek ve yiğit olanlar kendisinden başkasının ona elini dokundurtmazlar; hâlbuki bunca gündür askerimle memleketine girip yürüyorum, hâlâ senden bir haber yok seni korkutmamak için askerimden kırk bin kişiyi ayırıp Sivas'la

Kayseri arasında bıraktım; hasma mürüvvet ancak bu kadar olur. Bundan sonra da saklanıp gözükmezsen erkeklik sana haramdır, miğfer yerine peçe ve zırh yerine çarşaf ihtiyar eyleyip serdarlık ve şahlık sevdasından vazgeçesin."

Sultan Selim bu namesiyle beraber Şah İsmail'in gönderdiklerine karşılık kendisine hırka, şal, asa, misvak ve kuşaktan ibaret tarikat levazımı yollamıştı.[25](#)

Sultan Selim Asker Çadırlarını Dolaşıyor

Yavuz Sultan Selim, üç aydan beri sürekli hareket hâlinde olan askerlerini dinlendirmek için Erzincan'da otağını kurmuş ve yorgun olan askerini dinlendirmişti. Uzun zamandır yolda olan ve düşmanla bir türlü karşılaşmayan askerde bir yılgınlık ve rehavet baş göstermişti. Hatta bazı komutanlara kadar bu memnuniyetsizlik hâli sirayet etmişti. Onlar, "**Geri dönmek isterük!**" velvelileriyle padişaha kadar seslerini duyurmak istiyorlardı. Böyle kargaşalı bir gecenin sabahına doğru tan yeri ağarmak üzereyken Sultan Selim teftiş için tebdili kıyafet ederek asker çadırlarının arasında dolaştıktan sonra Sinan Paşa'ya şöyle der:

"Sinan Paşa, askerinin fikri pek fena zehirlenmiş. Kosova meydanlarında, İstanbul surları önünde vatanın selameti için bir askerinin gösterebileceği en büyük fedakârlığı gösteren yeniçeriler, şimdi daha düşmanı görmeden geri dönmek istiyorlar. Bu ne hamiyetsizliktir Allah aşkına! Vaktiyle padişahların veya ordu komutanlarının ufak bir emriyle düşman üzerine, ölümün kucağına tereddütsüz atılan asker, bugün padişahlarının emrini bile dinlemek istemiyor."

Sinan Paşa:

"Devletlu Padişahım! Yeniçeriler yine eski yeniçerilerdir, onlar yine Padişahlarını sever ve emirlerine itaat ederler. Lakin bugünün vükela ve vüzerası geçmiş zamanın vükela ve vüzerasıyla aynı değildir. Şah İsmail üzerine yürümek için herkes fikrini beyan etsin diye divan-ı hümayunda sorduğunuz zaman anladım ki; devletin en büyük işlerini ele alan vezirler arasında bile boş kafa taşıyanlar var. Memleket Şah İsmail'in saçtığı fesat alevleri içinde yanıp dururken, maalesef padişah efendimizi bu muharebeden vazgeçirmeye çalışanlar var. Devletin bütün işleri bugün sizin omuzlarınıza kalmıştır."

diye düşüncelerini arz eder.

Sultan Selim Han, Sinan Paşa'nın bu sözlerinden fevkalade mesrur olur ve şöyle der:

"Vatan ve milletin selameti ve emniyeti uğrunda her türlü sıkıntı ve meşakkate katlanırım. Hakikaten yeniçeri askerini bir kısım vüzeramdan daha hamiyetli, daha âlicenap ve daha vatanperver görüyorum. O gün yeniçeri Abdullah'ın divanda kükremiş bir aslan gibi; 'Padişahım daha ne duruyorsun! Allah yolunu açık, kılıcını keskin etsin. Biz gittiğin her yere gider, öl dediğin yerde canlarımızı seve seve cihad yolunda veririz.' diyerek, Osmanlının cihat ruhunun, vatan ve millet sevgisinin kalplerde yaşadığını göstermişti. Ancak cahil insanlar fikirlerini çabuk değiştirebilirler, bir iki gün önceki ihtilal buna şahittir. Tahta çıktığım gün 'Memleketimizi düşmanlara karşı müdafaa edecek ancak sensin.' diye beni göklere çıkaran Yeniçeriler Erzincan'da 'Biz geri döneceğiz.' diye kıyamet kopardılar. Bazı kimseler şu azametli ordunun içine itaatsizlik, fitne ve fesat saçıyorlar. Ne yazık ki, zavallı milletin en korkunç düşmanları kendi içinde yaşıyor."

Sinan Paşa: *"Padişah Efendim Hazretleri! Kalbim ve vicdanım bunu söylüyor ki; patlayan isyanı tazelemek ve alevlendirmek isteyenler var. Lakin eminim ki, Cenab-ı Kibriya Hazretleri böyle kimselere fırsat vermeyecektir."*

Sultan Selim:

"Kalbin ve vicdanının kanaati benim de kanaatimdir. Çıkabilecek ikinci bir isyana dair bir ipucu bulabilir miyim diye dün akşam sabaha kadar tek başıma çadırların arasında dolaşım. Bir kısım çadırlardaki lakırdılar hamiyetimi incitirken, bir çadırdan duyduğum sadakatli bir yeniçerimin şu sözleri de beni ziyâdesiyle rahatlatı: 'Babam vasiyetinde; Oğlum! Yapamayacağın bir işi üzerine alma. Üzerine aldığın bir işi de neticesinde ölüm olsa bile bırakma. Sözünün eri ol.' demişti. Şimdi ben de babama verdiğim sözümden asla geri dönemem. Eğer geri dönersem dünyâda anam, kardeşlerim bana lânet eder, ahirette de ceddin ve babam yüzüme bakmaz. Bu bakımdan gazab-ı ilahiyeye uğrarım diye korkuyorum."

Yavuz Selim, Sinan Paşa'ya:

"Bu sabah derin bir sessizlik olduğunu görüyorum. Bu sessizliğin ardından pek büyük gürültülerin yaklaştığını hissediyorum. Bilirsin ya! Bazen sakin ve sessiz duran denizlerden birden en dehşetli fırtınalar, dağlar gibi dalgalar kopuverir de nice gemileri batırır."

Sinan Paşa: *"Devletlu Padişahım! Her daim fikrinizi endişelerle doldurup, her şeyin en tehlikeli cihetlerini düşünüp kendinizi üzüyorsunuz."*

Sultan Selim:

"Nasıl düşünmeyip üzülmeiyim. Eğer düşüncelerim sadece kendime ait olsaydı katiyen üzülmezdim. Evlat ve ayalım, saraydaki o huzurlu ve rahat hayatım gözümde değil; ben milletimin birliğini, âlem-i İslam'ın dirliğini dert ediniyorum."

Sinan Paşa: *"Cenab-ı Allah bu ümmet ve bu milletin payidar olmasını arzu buyurmuş olacak ki; bu millete Zât-ı Şahaneniz gibi bir padişahı ihsan buyurmuş. Allah'a hamd ü senalar olsun. Bu kadar fedakârane çalışmalarınız ve ıstıraplarınız elbette mükâfatsız kalmayacaktır. Tarih zat-ı alinizden yalnız Osmanlılık namına değil, bütün Müslümanlar adına yapmış olduğunuz hizmetlerinizi takdir ve tebci edecektir."*

Sultan Selim:

"Ümit ediyorum ki, hakiki tarih ve münevver ehli irfan icraatımı ve fikirlerimi takdir eder. Ancak, insaf ve idrakten mahrum olan bazı insafsız kimseler de beni Cengiz ve Timurlenk kadar merhametsiz, bedbaht ve insafsız göstereceklerdir."

Sinan Paşa: *"Şevketli Padişahım! Hak ve hakikat asla gizli kalmaz. Kışın en kapalı, fırtınalı havalarında, karanlık bulutlar altında gizlenen güneş birden bire zuhur eder, gökyüzünde parlamaya başlar, ortalığı nura gark eder. Çünkü güneş daimi, bulutlar ise geçicidir. İşte hak ve hakikat de muvakkaten gizlense de ebediyen perdeli ve örtülü kalmaz ve nihayet meydana çıkar."*

Sultan Selim: **"Ben de derim ki; Sultan Selim bahtiyardır ki; senin gibi bir veziri var."** Padişahın bu iltifatı karşısında Sinan Paşa teşekkür için padişahın önünde temenna ederek;

"Hayatımı Padişahımın ve milletimin uğrunda feda etmekten gurur duyarım. Zaten en büyük emelim de budur. Zat- ı alinize karşı borçlu olduğum vazifeyi en güzel bir şekilde yapmaya gayret ediyorum. Ta ki kalbim ve ruhum rahat bulsun; ölürken de rahat içinde öleyim." [26](#)

Sultan Selim Han Asilere Hitap Ediyor

Yavuz Sultan Selim, uykusuz ve teftişle geçen yorgun bir gecenin ardından kuşluk vakti adi bir minderin üstüne elbiseleriyle henüz yatmıştır ki; aralarında bazı paşaların ve kazaskerlerin bulunduğu isyancılar Padişahın otağına baskın yapar ve; "yıkın çadırları... geri dönmek istiyoruz... daha ilerilere gitmek istemiyoruz..." gibi naralarla heybet ve gölgesinden bile birçoklarının titrediği o şanlı padişahın çadırına hücum eder ve ok atarlar. O padişah ki, sarayındaki rahat ve emniyetli yaşantısını bırakarak şeriat ve namus-u milleti müdafaa için yola çıkıp uçsuz bucaksız çöllere, geçit vermeyen sarp dağlara çıkmış ve eski bir minderde azıcık da olsa yorgunluğunu unutmak istemiştir. Ancak asiler çadırına kadar sokulmaya cüret ettiklerinde Sultan Selim birden yerinden fırlar ve yorgunluktan sarsılan ve geri dönmek isteyen askerlerin kuvve-i maneviyelerini takviye etmek, onların cesaretini, kahramanlık duygularını ve fedakârlığını artırmak için **şu meşhur hitapta bulunur:**

"Askerlerim! Vatan Yavruları! Millet Fedaileri! Din ve Namus Muhafızları!..

"Ceddinizin düşman üzerine aslanlar gibi atıldıklarını ve dönmeden vuruştuklarını unutuyor musunuz? Neden geri dönmek istiyorsunuz? Düşmanınızın yaklaştığını duymaktan korkup kaçmak mı istiyorsunuz? Bir İslam ve Osmanlı neferi korkak kedi gibi düşmandan kaçmaz; düşman üzerine mertçe atılıp kendini feda ederek millet ve memleketini, namus ve dinini, şeref ve haysiyetini kurtarır..."

"Şimdiye kadar hangi bir muharebeden Osmanlı askerinin kaçtığı görülmüştür?.. Düşman ile savaşarak ölmek bizim için en büyük bir şeref ve en yüce bir rütbedir. Siz şeref ve haysiyetinizi ayaklar altına alarak düşmanınıza 'Osmanlılar bizim gölgelerimizi bile görmeden kaçtılar.' dedirtmek mi istiyorsunuz?.."

"Bastığınız toprakların her karışı binlerce şehidin kanıyla yoğrulmuştur. Attığınız her adımda bir şehidin kabrini çiğniyorsunuz. Bastığınız her karış toprak ya bir dilara yanağı ya da bir aslan göbeğidir. Vatanları uğruna hayatlarını seve seve feda eden o âlicenap şehitlerin ruhaniyatı sizin üzerindedir. Sizin daha düşmanınızı görmeden kaçışınız onların ruhunu incitir. Başta şehitlerimiz olmak üzere, tüm ecdadınızın lanetine uğrarsınız..."

"Benim maksadım düşmanlarımızın fitne ve fesadından âlem-i İslam'ı ve aziz vatanımızı muhafaza etmektir. Siz de bu gaye uğrunda hareket etmelisiniz. Ben *'İran'a ve Hind'e seferler edeceğimi'* daha tahta çıkmadan önce sizlere söylemiştim. Siz de *'Biz de senin gibi padişah arıyoruz.'* diyerek teklifimi kabul etmişsiniz..."

"Şimdi sizlerin bu cihattan döndüğünüzü duyan, sizin kahramanlık destanlarınızla büyüyen çocuklarınız, yüreklerinde vatanperverlik hissi ile dolu olan analarınız ve kadınlarınız, bütün bir Anadolu belki de âlem-i İslam size nefretle bakacak ve tarih sizi asla affetmeyecektir. Öyle yapın ki, nefretle değil, şan ve şerefle yâd edilesiniz. Eğer bu uğurda ölürseniz en büyük bir makam olan şehitlik mertebesine yükselirsiniz. Eğer gazi olursanız tarihin şeref levhâlarında şan ve rahmetle anılırsınız..."

"Şimdi içinizdeki fikirleri zehirlenmiş olan zavallı korkaklar, rahatını isteyen miskinler, kadınlarının yanına dönsün, onlar gibi evde otursunlar. Şimdi düşman ile dövüşecek mertler benimle gelsin. Eğer içinizde er yoksa, ben tek başıma giderim!..."

Azim, sebat ve kararlılığın zirvesine ulaşmış hamiyetli bir deha olan Yavuz Selim'in bu heyecanlı, heybetli ve vakur hitabı, askerler üzerinde büyük bir tesir gösterir ve onların ruhuna hâkim olur. Asker serdarının hem hitabetindeki kudrete hem de at üzerinde eli kılıcının kabzasındaki hâli ile mücessem celadet ve şecaatine mest ü hayran kalırlar. Yavuz'un kısa, acı fakat çok tesirli olan bu hitabı askerin gururunu ve izzet-i nefislerini tahrik etmiş, herkes padişahın iradesine ram olmuş, vüzerası ve askeri tek vücut hâline gelmişti. Bu hitabından sonra, düşmana karşı at tepince ordudan *"Yaşasın Padişahımız!"* *"Bizi kandırdılar!"* *"Yaşasın Sultan Selim!"* nidalarının yükselmesiyle mehteran ordu marşı çalar ve bütün ordu hükümdarın

peşine düşer ve zorlu yürüyüş tekrar başlar.[27](#)

Yavuz ve Ordusu Çaldıran'da

Hicri 920 senesinde üç ayların başladığı Receb-i Şerif'in ilk gününde Çaldıran Ovası'na erişildi. Sultan Selim Han'ın ve ordusunun kararlı, kendinden emin ve şecaatli vaziyeti havaya hâkim oldu. Asker o geceyi maddi ve manevi manada uyanık geçirerek, âdeti gayb âlemi ile ülfet içerisine girdiler. O gece hiç uyumayan Yavuz Selim, zafer için Cenab- Hakk'a şöyle niyazda bulundu:

“Ya Rabbi sen bizi muzaffer eyle. Eğer bilmeyerek hata ettim ve günah işledimse, senin lûtufta ve keremin sonsuzdur. Şanı ulûhiyetine layık olanı yap. Ben ona razıyım.”

Ertesi gün Çaldıran meydanında kırk dört yaşındaki Yavuz Sultan Selim ve ordusu, yirmi yedi yaşındaki mağrur ve bir askerî deha olan Şah İsmail'le karşı karşıya geldi.

23 Ağustos sabahı, Osmanlının belki de bütün âlem-i İslam'ın mukadderatını tayin edecek en büyük tarihî günlerden biri idi. Osmanlı ordusunun bu savaşta mağlup olması durumunda bütün Anadolu Safeviler'in eline geçecek, Ehl-i sünnet Mezhep ortadan kalkacak ve Şii' Mezhep hâkim olacaktı.

Nitekim, R. Savory'nin şu yazdıkları hem Osmanlı'nın nasıl bir tehditle karşı karşıya kaldığını hem de Çaldıran'ın nasıl bir dönüm noktası teşkil ettiğini ortaya koymaktadır:

“Çaldıran'da Türkler yenik düşseydi, Şah İsmail'in iktidarı Timur'unkinden daha büyük sonuçlar doğuracak, sırf bu zaferin ünüyle İsmail, Doğu dünyasının mutlak efendisi olacaktı.”[28](#)

Hiç şüphe yok ki, eğer Çaldıran Savaşı'nı Yavuz Sultan Selim değil de Şah İsmail kazansaydı, İran tarihine yön veren Şiilik, Anadolu tarihine de yön verecek, belki de Ehl-i sünnet Mezhep ortadan kalkacaktı. **Çaldıran muharebesi, Anadolu'nun istikbaline İran Şiiliğinin yön vermesini önlemiştir.**

Tarihçi İsmail Hami Danişmend Çaldıran seferinin önemini şöyle ifade eder:

“Hakikatte bu iki Türk hükümdarını birbiriyle çarpıştıran en mühim sebep, çok büyümüş olan bu iki devletin fütihat (fetih) siyasetlerinde en şiddetli devirlerine girmiş ve artık birbirinin toprağına göz dikmiş olmalarında

gösterilebilir."

"Afganistan'dan Doğu Anadolu'ya kadar yayılan Safevi imparatorluğunun elinde mezhep, bir siyasi kuvvet şeklidir. Şah İsmail'in bütün hedefi, bu Mezhep'i Batı Anadolu Türkleri arasında da yayarak Anadolu'nun Osmanlı idaresinde bulunan ikinci yarısını da kolaylıkla ele geçirmektir..."

"Hâlbuki Yavuz Selim devrine gelene kadar Osmanlı padişahları Anadolu'nun birliğini temin için uğraşmışlardır; mesela Fatih, Uzun Hasan'la işte bu gaye uğruna çarpışmıştır. Onun için Yavuz'un elinde Sünnilik davası demek, Doğu Anadolu davası demek olduğu gibi, Şah İsmail'in elinde de Şiilik davası demek, Batı Anadolu davası demektir. **İşte bundan dolayı Yavuz, Çaldıran seferine Osmanlı ulemasının fetvasını alarak çıkmıştır.**"[29](#)

Yavuz Sultan Selim ile Şah İsmail arasında meydana gelen Çaldıran savaşı, hiç şüphesiz tarihin en önemli ve sonraki yüzyıllara da damgasını vurmuş ve yön vermiş savaşlarından biridir.

Yavuz, mağrur hükümdar Şah İsmail'in siyasi ve askerî gücünü çok iyi bildiği hâlde, yer yüzünde Türk ordusundan daha büyük bir ordu tanımıyor ve arkadaşlarına; **"Benim memalikime tecavüze cüret edenlerin akıbeti hüsrana olacaktır. Ordularım, savaş meydanlarını zaferle şenlendirecektir."** diyordu.

Bir gün askerinin yorgunluk ve uykusuzluğundan bahseden Vezir-i Azam Hersek Ahmet Paşa'ya fena hâlde hiddetlenen Yavuz Selim;

"Paşa Paşa! Fazla korku felaket getirir. Sen saçını sakalını devlet işlerinde ağartmışsın ama, gene de ordu-yu hümayunu tanıyamamışsın. Hele sancaklar açılsın, ne yorgunluk kalır ne de uykusuzluk. Bu konuda bir daha mütalaa etme."

diyerek askerine olan güvenini ortaya koyuyordu.

Türk ordusu Danasazı mevkiinde konakladı ve bütün tertibat alındı. Yavuz'un zaferden en ufak bir şüphesi bile yoktu ve vezirlerine şöyle hitap etti:

"Hepinizden ikdam bekliyorum. Allah ne yazdı ise o olur. Meydan-ı gazadan çekilmek bize yakışmaz. Kahramanlığınızı ispat ediniz. Ebedî şan ve şeref bizimdir. Düşman savletimize mukavemet

edemeyecektir. İranlıların zahiri kudret ve azametine aldanmayınız. Parlak bir zafer için askerlerinizi hazırlayıp, onların önünde savaşa giriniz. Ben de yemin ediyorum ki, hepinizin yanında savaşacağım. Şafakla beraber harp borusunun çaldığını, sancakların rüzgârla temevvüc ettiğini görünce hep birden ileri atılıңыз."

"Tevfik, Huda-yı Lemyezeldendir."

Sultan Selim daha sonra da ordusuna şöyle hitap etti:

"Asker kendi istediği şartlarda kahramanlık gösterirse bu âlâ bir durumdur, ancak gerçek kahramanlık, şartlar rakipten yana olduğunda, düşman topraklarında sebat etmekle elde edilir. İşte onlar gerçek kahramanlardır evlatlarım. Biliyorum, şu soru zihninizden hiç gitmez: 'Nasıl dayanacağız?' Tek cevap, 'güç ve kuvvetin Allah'tan olduğu'dur. Çünkü İslam âlemi iki başlılıktan çok çekmiştir. Artık İslam'ın dünya hâkimiyeti, bizim şu sayılı günlerde çekeceğimiz çileye bağlıdır. Korkmayın, başarısızlık ihtimalini düşünmeyin. Korku, korkuyu getirir; o da dizlerinizdeki ve kollarınızdaki dermanı giderir. Cesur olamıyorsanız bile öyle davranın, çünkü insan bir süre sonra görüldüğü hâl üzere olur."

Yavuz Selim, savaşın kaybedilme tehlikesi üzerine atını düşmanın üzerine sürmeğe karar verince, yanında bulunan vezirlerinden Hersek Ahmet Paşa ve Dukakinzade, padişahın atının üzengilerine sarılır, onu bırakmak istemezler.

"Gitme sultanım, gitme şevketlûm! Başınıza bir felaket gelirse, bu millet başsız kalır. Bunun zararı, sizden hizmet bekleyen milletimizedir."

diye yalvarıyorlardı. Fakat o korkusuz padişah vezirlerini dinlememiş, savaşın en dehşetli zamanında siyah ipek renkli yağız bir Arap atı olan, taylığından beri çok iyi yetiştirilmiş ve çok iyi beslenmiş Karabulut (veya Karaduman) adındaki küheylanını düşman saflarına doğru sürmüş ve on kişilik birliklere tek başına saldırmış, zevkine doyum olmaz ve benzersiz bir kahramanlık örneği göstermiştir. Padişahı bu hâlde görenler de büyük bir gayretle ileri atılmış ve kahramanca savaşmışlardır.

Yavuz Selim Şah İsmail'in Sarayında

Yavuz Sultan Selim'in ordusu, 1514 senesinde Çaldıran Ovasında Şah İsmail'i Allah'ın lütuf ve inayetiyle mağlup ederek büyük bir muzafferiyet kazanmış ve Sünni Müslümanları onların batıl itikatlarından, dehşetli fitne ve şerlerinden muhafaza etmeye muvaffak olmuştur. Yavuz her zaman;

“Zafer ve tevfik Allahu Teala'dandır. Kişi başarıyı kendinden bildiği sürece gerilemeye ve kaybetmeye mahkûmdur.”

demıştır. Bu sırdan dolayıdır ki, Çaldıran'da, o zamana kadar **“namağlup”** şöhretini muhafaza eden ve büyük bir askerî deha olan Şâh İsmail, aklından bile geçirmedeği büyük bir yenilgiye uğramış, perişan edilmiş ve meş'um bir akibete düşer olmuştu. Artık onun hazinesi, tacı, tahtı ve Taçlı Hanım olarak bilinen Bihruze Hatun adındaki hanımı da Osmanlıların elinde idi. İran, bu büyük mağlubiyetten kurtulabilmek için tam yirmi yıl uğraşmıştı. Senelerden beri zihinleri meşgul eden bu büyük tehlike birkaç saat içinde hâledilmiş idi. Yavuz, bu büyük muzafferiyetle Anadolu'nun birliğini kesin olarak sağlamış, Anadolu'yu Şia tehlikesinden kurtarmış, bundan sonra da Güney'de ve Avrupa'da büyük fütuhatlar gerçekleştirmiştir.

Yavuz Selim, İstanbul'da bulunan oğlu Şehzade Süleyman'a, Mısır Sultanı Gavri'ye, Venedik Doçuna, Macaristan Kralına, Kırım Hanına ve bazı devletlerin liderlerine bir **fetihname** gönderdi.

Yavuz Sultan Selim Han'ın büyük askerî dehası ile on iki saat gibi çok kısa bir sürede muvaffak olduğu Çaldıran Muharebesi, hiç şüphesiz tarihin en büyük ve önemli savaşlarından biridir.

“İki bin beş yüz km'lik uzun bir yolu aşır zafere ulaşılan bu başarılı seferin hemen aynı şartlar altında 1812'de Napolyon'un, 1941'de de Hitler'in Moskova'ya yaptıkları başarısız seferler göz önünde tutulursa, ne derece değer taşıdığı anlaşılır.”[30](#)

Sinan Paşa, Şah İsmail'in hazinelerinin bulunduğu odasında Sultan Selim Han'a hitaben;

"Devletlüm! Evvelce de arz eylemiştim; Cenab-ı Kibriya âdil-i mutlaktır. Hüsn-ü niyetle çalışanlara mükâfatlarını; hainane çalışanlara da mücazatlarını verir."

Sultan Selim Han:

"‘Hâzâ min fadli Rabbî’ Biz Allah'ın emrini yerine getirmek için cihada çıktık. Allah da bize büyük bir muzafferiyet ihsan etti ve bizi muvaffak kıldı. Fesübhanallah! İnsan hayret etmekten kendini alamıyor. Kâinatta ne kadar garip hadiseler oluyor. Daha bir iki gün evvel 'Geri dönmek istiyoruz.' velvelesiyle kıyametler koparan yeniçeriler, göz kırpmadan düşmanın üzerine yürüdü ve onları büyük bir mağlubiyete uğrattılar. Kısa bir müddet önce kendi kuvvet ve tebaasına güvenen ve Osmanlı ordusuyla harbi dünyanın en kolay işi zanneden Şah İsmail, bugün hazinelerini, sarayını ve nikâhlı hanımını bırakarak kaçıp canını kurtarmaya çalışıyor." diyordu.

Bir zamanlar Mezopotamya'ya hükmeden talihli bir hükümet beş on sene içinde uçurumlara sürükleniyor; kısa bir zaman öncesinde fikir ve dehâlârının nurlarıyla dünyayı aydınlatan mutasavvıf, muhaddis ve müçtehitleri yetiştiren bu iklimler bugün derin bir cehalet karanlığı içinde bocalıyordu.

Bir yıl iki ay yirmi bir gün sürmüş olan İran zaferiyle Anadolu'nun vahdetine vesile olacak ilk ve sağlam temel atılmış ve bu birliği tehdit eden en büyük tehlike bertaraf edilmiştir. İran ve Turan ahâlisi için büyük bir makamı ifade eden şah unvanının da bundan sonra Yavuz Sultan Selim için kullanıldığı ifade edilir. Yavuz Sultan Selim İran muzafferiyetiyle yeni bir ufuk açmış, onun askerî ve dünyevi kudretinin timsali olan kılıcı sayesinde büyük bir muzafferiyet kazanmıştır. **Çaldıran muzafferiyeti**, İslam birliğinin muazzez bir remzidir. Yavuz Sultan Selim Tebriz'den ayrılırken Tebriz, Şam, Kahire ve diğer merkezlerden idareciler, bine yakın sanatkâr, ilim adamları, ulema ve meşayih İstanbul'a getirilmiştir. Daha sonra padişahın Musahibi ve çok yakın dostu olacak Hasan Can ve çok güzel bir sese sahip olan babası Müezzîn Hafız Mehmed Efendi de İstanbul'a getirilenlerin arasındadır. Ayrıca buralardan çok kıymetli eserler getirilerek İstanbul kütüphanelerinde istifadeye sunulmuştur. Sultan Selim'den sonra yaklaşık iki yüzyıllık bir zaman içerisinde onun saltanatı devam etmiştir.

Şunu hemen ifade edelim ki, Tebriz'den İstanbul'a getirilen en mühim şahsiyetlerden birisi de hiç şüphesiz ki, **Sultan Bediüzzaman Mirza**'dır. Sultan Bediüzzaman Mirza, Hüseyin Baykara'nın büyük oğlu ve hâlefidir. Timuroğulları'ndan son Türkistan İmparatoru, yani Doğu Türk Hakanı'dır. Cuci Ulusu'ndan, yani Cengiz soyundan Muhammed Şeybak Han tarafından Herat İmparatorluk tahtından kovulmuş ve Şah İsmail'e sığınmıştır. Yavuz Sultan Selim, Osmanoğulları ile Timuroğulları arasında Ankara ve Yıldırım hadisesinden dolayı

arada tarihi bir düşmanlık olmasına rağmen, Bediüzzaman Mirza'ya bir imparator gibi davranmış, yanına kurduğu bir tahta Bediüzzaman'ı oturtmuştur ve kendisine yılda elli dört milyon liraya yakın (yaklaşık 30.000 akçe) bir tahsisat bağlatmıştır. (Hammer, IV, 202).Türkistan Hakanlığı'nın Timuroğulları'ndan sonraki veliahdi olan Bediüzzaman Mirza, 46 yaşında iken 12 Ağustos 1515'te İstanbul'da vefat etmiş ve Eyüp Sultan mezarlığına defnedilmiştir.

Yavuz Sultan Selim, İran Seferine giderken askerleri isyana teşvik edenleri öğrenmesine rağmen, onlara ceza vermeyi uygun bulmamıştı. İran seferinden döndükten bir buçuk ay sonra bizzat tahkikata başladı. Vezirlerini birkaç defa huzuruna getirerek ayrı ayrı sorguya çekti; **“Eğer doğruyu ve suçluysu söylemezlerse saltanattan çekileceğini”** söyledi. Yeniçeriler *“Hepimiz günahkârız”* diyerek af dilediler. Yavuz Selim tahkikatı daha da derinleştirdi. Sonunda bu işin başında *Kazasker Tacizâde Cafer Çelebi* ile vezir *İskender Paşa* olduğu anlaşıldı. Yavuz Sultan Selim bu hadiseden sonra ocaktan yetişenlerden yeniçeri ağası usulünü kaldırarak, saraydan yetişme ve itimada layık olanlardan ağa yapma usulünü koymuştur. [31](#)

Dindar, Şuurlu ve Âlicenap Kürt Beylerinin Sultan Selim'e Biatları

İslam birliğinin ehemmiyetini çok iyi bilen dindar, şuurlu ve âlicenap Kürt Beyleri, bu büyük Çaldıran muzaferiyetinden sonra, Osmanlı Devleti'ne itaat etmenin zarureti anlamışlar ve yeni bir devlet kurmak yerine, Osmanlıya iltihak etmelerinin daha faydalı ve zaruri olduğunu ifade etmişlerdir.

Bitlis Hâkimi Şerefüddin Bey, Hizan Meliki Emir Davud, Hısn-ı Keyfâ Emiri Eyyubîlerden II. Hâlil, İmâdiye Hâkimi Sultan Hüseyin olmak üzere birçok Kürt beyi (ümerâ-yı ekrâd), Osmanlı Devleti'ne itaat arzularını padişaha iletmışler; Yavuz Sultan Selim'e ve Osmanlı Devleti'ne itaat etmeden huzur bulamayacaklarını ifade etmek üzere şu mektubu göndermişlerdir:

*“Can ü gönülden İslam Sultanı'na bî'at eyledik, ilhâdları zâhir olan Kızılbaşlar'dan teberru eyledik. Kızılbaşların neşrettiği dalalet ve bidatleri kaldırdık ve Ehl-i sünnet Mezhebini icra eyledik. İslam Sultanı'nın namı ile şeref bulduk ve hutbelerde dört hâlifenin ismini yâda başladık. Cihada gayret gösterdik ve İslam Padişahı'nın yollarını bekledik. Bu muhlis ve size itaat eden bendelere yardım edesiniz. Bizim beldelerimiz Kızılbaş diyarına yakındır, komşudur ve hatta karışıktır. Nice yıllar bu mülhidler, bizim evlerimizi yıkmışlar ve bizimle savaşmışlardır. Sadece İslam Sultanı'na muhabbet üzere olduğumuz için, bu inancı saf insanları o zalimlerin zulümlerinden kurtarmayı merhametinizden bekliyoruz. Sizin inâyetleriniz olmazsa, biz kendi başımıza müstakil olarak bunlara karşı çıkamayız. Zira Kürtler, ayrı ayrı kabile ve aşiret tarzında yaşamaktadırlar. **Sadece Allah'ı bir bilip Muhammed ümmeti olduğumuzda ittifak hâlindeyiz.** Diğer hususlarda birbirimize uymamız mümkün değildir. Sünnetullah bizde böyle cari olmuştur.”* [32](#)

Evet, büyük âlim İdris-i Bitlisî, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin Osmanlı Devleti'ne bağlanması için büyük gayret göstermiş ve bu bölgelerin tamamı, bir iki ay içinde Osmanlı Devleti'ne iltihak etmiştir. Sayıları yirmi beşi bulan Kürt Beylikleri, kendi arzu ve iradeleriyle imparatorluk ittifakına dâhil olmuşlardır. Şark'ta yaşayan ahâli, bundan sonra, hakikaten tarihinin hiçbir devresinde bulamadığı huzur, sükun ve istikrarı yaşamaya başlamıştır.

İdris-i Bitlisî vasıtasıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin kısa bir zaman içinde ve hem de yerli beylerin istek ve arzularıyla Osmanlı Devleti'ne ilhak edildiğinin haberini alan Yavuz Sultan Selim, bu büyük âlimi taltif üzere kendisine bir ferman gönderir. Mektubunun başında Diyarbakır Vilayeti'nin sulh yolu ile fethine vesile olduğu için İdris-i Bitlisî'ye teşekkür eder, ayrıca bazı mühim ve kıymetli hediyeleri gönderir.

Kürt ve Türkmen aşiretleri gibi, Güneyde yer alan Arap aşiretleri de yine kendi iradeleriyle Osmanlı Devletine iltihak etmişlerdir. Aralarında *İbn-i Harkuş*, *İbn-i Said*, *Benî İbrahim*, *Beni Sâyim*, *Benî Atâ aşiretleri*, *Safed* ve *Gazze şeyhleri ile Hâlep'in* ileri gelenlerinin bulunduğu seçkin bir temsilciler heyetinin Yavuz'a takdim ettikleri ve aslı Topkapı Sarayı'nda bulunan şu itaat mektubu çok manidardır:

“Bizler, canlarımız, mallarımız, iyâlimiz ve dinimizin emniyeti için size itaati arzuluyoruz. İslam'ı tatbik ve adaleti te'sis için sizin hâkimiyetinizi zaruri görüyoruz.”

Evet, Şark'taki birliğin kurucusu ve mimarı, **İdris-i Bitlisî** olduğu gibi; bu asırda da Şark'taki İslam kardeşliğinin en büyük müessisi, koruyucusu büyük İslam âlimi **Bediüzzaman Said Nursî Hazretleridir**.

Nitekim, 18 Ocak 1919 tarihin yapılan *“Paris Barış Konferansı”*nda Osmanlı Devleti'nin haklarını müdafaa etmekle görevlendirilen Stokholm Elçisi Şerif Paşa, vazifesine ihanet etmiş ve orada Osmanlı devletinin haklarını savunmak yerine, Kürtlerle ilgili meseleleri dile getirmiştir. Nihayet Şerif Paşa³³ ile Ermeni Reisi Boğos Nubar arasında yapılan bir anlaşmayla bazı Kürt Beylerinin Osmanlılardan ayrılması istenmiştir. Bunun üzerine, salabet-i diniyyeyi ve celadet-i İslamiyeyi bihakkin temsil eden ve *“Darü'l Hikmet-i İslamiye”* azası olan **Üstad Bediüzzaman Hazretleri** bu meseleyi duyunca şöyle tepki göstermiştir:

“Evvelki günkü gazeteler, Paris'te Şerif Paşa ile Ermeni Heyet-i Murahhası Reisi Bogos Nubar Paşa arasında Kürdistan ve Ermenistan hakkında bir itilaf akdedildiğini yazarak Kürt efkâr-ı

umumiyesinden izahatta bulunuyorlardı. Dört buçuk asırdan beri vahdet-i İslamiye'nin fedakâr ve cesur hadim ve tarafları olarak yaşamış ve dini ananesine sadakati gaye-i hayat bilmiş olan Kürtler, henüz beş on bine karib şühedasının kanı kurumadan, şişlere geçirilen yetimlerin, gözleri oyulan ihtiyarların hatıralarını teessürle anarlarken, İslamiyet'in zararına olan tarihî ve hayatî düşmanlarıyla itilaf akdetmek suretiyle salâbet-i diniyeleri hilafına iftirakcüyâne âmâl takip edemezler. Binaenaleyh Kürt vicdan-ı millîsinin bu tarz tehassüsüne mugayir hareket eden zevatı da tanımazlar. Ve yegâne emelleri de vahdet-i dinî ve millîlerini muhafaza olduğundan, keyfiyetin izahına delalet buyrulmasını gazetenizden istirham ederiz.”[34](#)

“Kürtler İslam cemiyetinden ayrılmaya asla tahammül etmezler. Bunun aksini iddia edenlerin Kürtlük namına söz söylemeye salahiyetleri olmayan ve İslam dininin hakkaniyetini anlamayan beş on kişiden ibarettir. Ermenilerin maksadı Kürtleri kendi emellerine alet etmekten başka bir şey değildir. Kürtlük davası pek manasız bir iddiadır. Çünkü her şeyden evvel Kürtler Müslüman’dır.”

"Hem de salabet-i diniyeye taassub derecesinde isal eden hakiki Müslümanlardır. Kur'an, Uhuvvet-i İslamiyeye münafi olan kavmiyet davasını men etmiştir.”[35](#)

Yine **Bediüzzaman Hazretleri 1910 yılında** Osmanlı devletine isyan etmek isteyen bazı Kürt aşiret reislerine hitaben şöyle diyordu:

“Altı yüz seneden beri tevhid bayrağını umum âleme karşı yücelten ve millî âdetlerini terk ederek ihtiyarlanan bizim şanlı Türk pederlerimize, kuvvet ve cesaretimizi hediye edelim. Ona bedel, onların akıl ve ma’rifetinden istifade edeceğiz ve asaletimizi de göstereceğiz. Elhâsıl, *Türkler bizim aklımız, biz onların kuvveti; hep beraber bir iyi insan oluruz.* Dik başlılık etmeyeceğiz ve kendi başına hareket yapmayacağız. Bu azmimizle başka milletlere ibret dersi vereceğiz. İyi evlat böyle olur, itaatimizle göstereceğiz. İttifakta kuvvet var, ittihâdda hayat var, uhuvvette saadet var, hükümete itaatte selâmet var. İttihâdın sağlam ipine ve muhabbet şeridine sarılmak zaruridir.”[36](#)

Nitekim uhuvvet-i İslamiyenin ehemmiyetini anlayan, vatanperver ve hamiyetli Kürt

aşiretleri, bu anlaşmayı protesto etmek maksadıyla meclise birçok telgraf çekmişlerdir.

1872'de Bağdat'ta dünyaya gelen, 1884'te Mülkiye Mektebi'ni bitirip çeşitli vazifelerden sonra, 1915 yılında Darü'l-Fünûn'da müderrisliğe başlayan, hayatının son devresinde Sahih-i Buhari Muhtasarı, Tecrid-i Sarih Tercümesi'ne başlayıp, iki cildini tamamladıktan sonra 1934 yılında namazda iken Allah'ın rahmetine kavuşan Ahmed Nâim Bey de, Şerif Paşa ile Ermeni Reisi Boğus Nubar arasında yapılan bu anlaşma münasebetiyle mecliste şu konuşmayı yapar:

"Kürt aşiretleri Osmanlı devletine kendi iradeleri ile iltihak etmişlerdir. Asırlardan beri Türkler ile Kürtler kardeş olmuşlar. Bunlar bir anneden doğan ikiz kardeşlere benzer, eğer bunlar birbirinden ayrılırlarsa ikisi de mahvolurlar."

Ahmet Naim Beyin bu konuşması bütün meclis azaları tarafından takdir edilmiş ve meclis reisi Seyit Bey, kendisini tebrik ederek şöyle demiştir: *"Hissiyat-ı necibe-yi âliyenizden dolayı sizi tebrik ve takdir eyleriz."* [37](#)

Bediüzzaman Hazretleri Osmanlı İmparatorluğunun eyaletlere ayrılması fikrini savunan Prens Sebahattin Bey'e verdiği cevapta ise şu hakikatlerin altını çizmiştir:

Prens Sebahaddin Bey'in Su-i Telakki Olunan Güzel Fikrine Cevap

*"Hayat ittihadadır. Benim gibi bir bedevinin fikri, fitrat-ı asliyeye daha yakın olduğu için muhakemesi de tabii olduğundan, sun`iden daha mükemmel olacaktır. **Şöyle ki:**"*

"Efrat mabeyninde muhabbet-i millî, zerrat mabeynindeki cazibe-i cüz`iyeleri gibi, bir muhassal teşkil ile, cihet-ül vahdetimiz olan usul-ü merkeziyeyi intaç edeceğinden ittihad ve muhabbet-i millî ve revabitını tahkim eylemekle; zülal-i medeniyet o mecrada seyelan ederek şu anasır-ı muhtelifiyeyi bir seviyeye getirdiğinden, aheng-i terakki hoş bir nağme ile ecnebilerin sımah-ı hassasında tenînendaz edecektir."

"Hem her bir kavmin mabihil-i bekası olan adat-ı millîye ve lisan-ı kavmiyeye ve isti`dad-ı efkara muvafık, hükümet teşebbüssata başlamalı ... Ta ki makine-yi teraakkıyat-ı medeniyetin buharı hükmünde olan müsabakayı intaç edecek bir hiss-i rekabet peyda olabilsin. Yoksa bu revabit ve mecarayı fekk edecek adem-i merkeziyet fikri ; veyahud onun ammizadesi unsura mahsus siyasi kulüpler -zaten merkezden nefret var -istibdad ciheti ile ve şiddet-i ihtilaf-ı unsur ve Mezhep sebebiyle birdenbire kuvve-i anilmerkeziyeye inkılab edeceğinden, tevsı-i mezuniyet kabına vahşetin

galeyanıyla sığmayacağından ; Osmanlılık ve meşrutiyet perdesini birden feveran ile yırtacak bir muhtariyete; Ve sonra istiklaliyete; ve sonra tavaif-i müluk suretini giydiğinden hiss-i rekabet daiyesiyle vahşetin ve adem-i müsavatın mahsülü olan fikr istila yardımıyla bir mücadele-i keşmekeşi intac edeceğinden öyle bir zend-i azim olur ki :hürriyetteki hasene-yi uzmaya menafi-i umumi mizanıyla tartılsa muvazi belki ağır gelecektir. (...)"

"Onun te'vili güzel, fikren taakkul edebiliriz. Amma isti'dadımızla amelen tatbik edemeyiz. Tatbikine çok zaman lazım biz ki ekseriz, muvahhidiz. Tevhidle mükellef olduğumuz gibi, ittihadı te'sis edecek muhabbet-i millîye ile de muvazzafız. Eğer unsur lazım ise, unsur için bize İslamiyet kâfidir." [38](#)

Haremeyn- Şerefeyn Hizmetinin Yavuz Sultan Selim'e Verilmesi

Yavuz Sultan Selim'in haremelerinde hizmet etmiş olan **Hasan Can**, onun en çok sevdiği ve en yakın nedimlerinden biriydi. Hasan Can ibretli bir hadiseyi şöyle anlatır:

"Merhum cennet mekân Padişah Hazretleri âdetleri üzere her gece kitap mütalaası ile meşgul olurdu. Bazen de bana okutturur kendileri dinlerdi, selevin tarihleri tamamen hatırlarındaydı. Birkaç geceden beri uykusuz olmamdan dolayı bende uyku galebe etti. Sultan Selim Hazretleri de uykuya dalmış ve rüyasında kendisine '**Güzel kullarından birisi rüya görmüş.**' demişler. Seher vakti uyanarak sabah namazını eda ettikten sonra hizmetlerini görmek üzere yanlarına gittim. Bana '**Bu gece görünmedin ne iş yaptın?**' diye sual buyurdular. Ben de '*Birkaç gece uykusuz kaldığımdan bu gece gaflet basmış, hizmetinizden mahrum kalmışım.*' diyerek özür beyan ettim."

"'**Peki bu gece ne rüya gördün?**' diye beyan buyurdular. Ben de '*Öyle hatırdan tutacak bir rüya görmedim.*' diye cevap verdim. Tekrar; '**Böyle uzun geceyi tamamıyla uykuyla geçiresin de rüya görmeyesin. Mutlaka bir rüya görmüşsündür, benden saklama.**' dedi. Ben de bir rüya görmediğimi tekrar söyledim. Bunun üzerine mübarek başlarını salıp bir miktar düşündüler. Ben de padişahın bu hâlimden hayret ederek dışarı çıktım. Hazinedar başı Mehmet Ağa, Kilerci Başı Osman Ağa ile Saray Ağası ve Hasan Ağa'yı diğer birkaç ağa ile hasbihâl ederken buldum."

"Hasan Ağa, mütefekkir, sükûtu galip, gayet metin, salih ve dindar bir kimse idi. Ancak o günkü hâli çok garipti. Ben kendisine '*Ağa Hazretleri kalbiniz gam ile dolmuş, gözleriniz yaşlı görünür, hikmeti ne ola?*' diye sordum. Bunun üzerine '**Hayır herhangi bir şey yoktur.**' diyerek benden keyfiyeti gizledi. Ancak Haznedar Başı Mehmet Ağa: '*Ağa kardeşimiz bu gece bir rüya*

görmüş de onun tesirindedir.' dedi."

"Ben de: 'Allahu Teala hayırlar eyleye, meseleden beni de agâh edin. Zira devletli padişahım **'Elbette sen bu gece bir rüya görmüşsündür, niçin söylemiyorsun?'** diye beni itap ettiler. Demek ki padişahın ısrarı beyhude değildir. Fakat, Hasan Ağa ısrarlarımıza rağmen rüyasını açığa vurmaktan utanıp *'Benim gibi asi, günahkârın rüyası ne ola ki, padişah huzurunda söylemeye liyakat bulsun. Lütfen bana bu teklifi etmeyin.'* diyerek rüyasını açıklamaktan çekindi. Bizim ısrarlarımız üzerine çaresiz kalıp, bu gizli sırrı aşikâr eyledi ve dedi ki;

'Bu gece bu eşikte oturduğumuz kapıyı rüyamda gördüm, kapıyı acele ile vurdular. Hayır, diye ileri vardım. Dışarı görünecek, ancak adam giremeyecek şekilde kapının açıldığını gördüm. Ne hâldir diye bir nazar ettim. Dışarı da haremın dâhilini ipek elbiseler içerisinde Arap simasında nurani kimseler ile dolmuş, elleri bayraklı, baştan başa silahlı, mükemmel hazır ve amade olduklarını gördüm. Kapıya yakın dört kimse durmakta idi. Ellerinde birer sancak vardı. Kapıyı vuranın elinde padişahın ak sancağı vardı. Bana:

'Biliyor musun biz niye geldik?' dedi. Ben de buyurun dedim. Gördüğün bu kalabalık Resulüllah'ın (sav.) ashabıdır. Bizi kendileri irsal eylediler. Selim Han'a selam ettiler. Fermanları bunun üzerinedir ki, hemen kalkıp gelsinler. Bugünden sonra Haremeyn hizmeti ona tevdi edildi. Bu dört kimseyi görüyor musun? Bunlar Ebu Bekir-i Sıddık, Ömer bin Hattab, Osman-ı Zinnureyn ve ben de Ali bin Ebu Talip'im. Var Selim'e bildir.'

diyerek gittiler. Bende dehşet galebe olmuş, ter içinde kalmışım. Zorla sabah namazına kalktım. Âdeta âlem bana dar geldi, aklım başıma gelince acele ile kalkıp güçlkle namazı eda ettim. Ancak benden korku, haşyet ve hayret zail olmadı.'"

"Hasan Ağa sözünü bitirdi ve tekrar ağlamaya başladı. Ben de hemen padişahın huzuruna girdim ve; *'Padişahım! Eğer bu Hasan kulunuz rüya görmedi ise, saray ağası Hasan Ağa bir rüya görmüştür. Eğer müsaadeniz olursa arz edeyim.'* dedim ve Hasan Ağa'dan dinlediklerimi padişaha beyan ettim."

"Bunun üzerine mübarek yüzü kızarmaya başladı ve buyurdular ki: **'Biz sana demez mi idik ki biz bir canibe memur olmayınca hareket etmemişizdir. Şanlı ecdadımız velayet-i kerametten behremet idi. İçlerinde sadece ben onlara benzemedim.'** diyerek kendi nefislerini zapta davet buyurdular. Daha sonra Arabîstan seferinin tedarikiyle meşgul

oldular."

Diğer bir rivayette ise, padişah o gece gördüğü bir rüyâda Hasan isimli bir kimse vasıtası ile Hz. Peygamber'in (sav.) bir emrinin kendisine iletileceği müjdesini alır. Ertesi sabah Hasan Can'a bir rüya görüp görmediğini ısrarla sormasının sebebi budur. Hasan Ağa'nın rüyasını Hasan Can'dan naklen dinleyip emr-i peygamberi'yi tebliğ etmesinden sonra da ecdadının evliya makamında olduğunu beyan ederek **"Onlara emr-i peygamberi bizzat tebliğ olunurdu. Veyl bana ki, bu makama ancak vasıta ile nail olabiliyorum."** diyerek mahcubiyetini ortaya koymuştur.[39](#)

Dipnotlar:

[1](#) R. A. Savory, ***The Struggle for Supremacy in Persia After Tfe Death of Timur***, Der., İslam, 40 (1965).

[2](#) R. Savory, "The Office of'khilafat al - Khulafa''under the Safavids ", *Studies on History...*, bölüm XIII. Zfb 497 -501.

[3](#) V.J. Parry, "Warfare", *The Cambridge History of İslam*, vol 2B, sf. 838.

[4](#) Metin Kunt, "State and Sultan up to the age of Süleyman", *Süleyman The Mangnificent and His Age*, sf. 22.

[5](#) □ I. Lapidus, *A History of İslamic Societies*, s. 296.

[6](#) □ David Morgan, *age*, s. 121.

[7](#) Yahya Arjamini, *Iran*, New Jersey 1992, s. 91.

[8](#) W Cleveland, *A History of Modern Middle East*, s. 53.

[9](#) Mustafa Cezar, *Osmanlı Tarihinde İeventler*, sf. 96 -97.

[10](#) □ Faruk Sümer, *age*, sf. 24 dn. 37.

[11](#) Said A. Arjomand, "Religious Exremism (Ghuluww), Sufism and Sunnism in Safavid İran, 1501" - 1722', *Journal of Asian History*, XV, 1981, sf. 31- 35.

[12](#) M. Akdağ, *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi*, II, sf. 125.

[13](#) M. Akdağ, *Celali İsyancıları*, sf. 116 -122.

[14](#) A.Y. Ocak, *Kalenderiler*, sf. 62.

[15](#) *Bâtînîlik, Kur'ân'ın zahir mânâlarını değil de, kendi akıllarınca bâtinî mânâlarını esas alarak amel eden fırkadır. Bunlar, meselâ, hacda yapılan "Yedi Tavaf emrini "Yedi -İmama İşarettir" şeklinde tefsir ediyorlar, işte, böyle tefsirler yapa yapa, mensuplarını, dinden, şeriattan çıkarıyorlar.*

[16](#) *Hasan Sabbah; "Hümevriye" sülâlesine mensup bir ailenin çocuğudur. Pederi Şia'nın en azgın kolu olan Hz. Ali'yi ilâh kabul eden- Gulat fırkasının en ateşli bir münîsesibi idi. Hasan Sabbah ilk dersini babasından aldı. Korkunç derecede ihtiras sahibi idi. Karanlık ruhlu, karanlık fikirli bir desso idi.*

[17](#) *Mehmet Altan Köymen, **Siyaset-Name**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1990, s. XII.*

[18](#) *İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih, c.8, s.307.*

[19](#) *Âl-i İmrân Suresi, 3/159.*

[20](#) *Kenan Yusuf, Yavuz Sultan Selim ve İttihad-ı İslam Siyaseti, Mithat Paşa Sanayi Mektebi (Selanik).*

[21](#) *Kenan Yusuf, Yavuz Sultan Selim ve İttihad-ı İslam Siyaseti, Mithat Paşa Sanayi Mektebi (Selanik).*

[22](#) *Kenan Yusuf, Yavuz Sultan Selim ve İttihad-ı İslam Siyaseti, Mithat Paşa Sanayi Mektebi (Selanik)*

[23](#) *Ökten Sadettin, Yahya Kemal'in Rüzgârıyla Düşünceler ve Duyuşlar, Ötüken Yay, s.89).*

[24](#) *Kenan Yusuf, Yavuz Sultan Selim ve İttihad-ı İslam Siyaseti, Mithat Paşa Sanayi Mektebi (Selanik).*

[25](#) *Rahimzade-i Safevi, **Şerh-i Cengha ve Tarih-i Zindegani-yi Şah İsmail-i Safevi**, Tehran 1341.*

[26](#) *Bu mevzuda ayrıntılı bilgi için bkz. Turan Oflazoğlu, **Yavuz Selim**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları Ankara 2001.*

[27](#) ***Tacü't-Tevarih**, C. IV, s. 192-194.*

[28](#) *R. Savory, **Iran Under The Safavids**, sf. 45.*

[29](#) *İ.H. Danişmend, **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, Çilt 2, s. 6.*

[30](#) *Türk Ansiklopedisi, **Çaldıran maddesi**, s. 338.*

[31](#) Çaldıran Savaşının bu bağlamdaki safahatı hakkında bkz. **Celal-Zade**, V. 139a v.d.; **İdris**, V. 69-81b.

[32](#) *Sebil'ür-Reşad*, 18. Cilt, sayfa 226.

[33](#) Şerif Paşa, Sultan Abdulhamit döneminde, Berlin ve Stokholm şefliğini yapmış, II. Meşrutiyet'ten sonra "Osmanlı Islahatı Esasiye Fırkası'nı" kurmuş ve Paris'te Meşrutiyet isimli muhâlif bir gazete çıkararak "İttihat ve Terakki" aleyhtarı olmuş, çok zayıf karakterli zayıf ve siyasi hayatında tutarsız bir kişiliğe sahiptir.

[34](#) Şahiner, *Son Şahitler*, Cilt- 3, İstanbul, 1986, s. 286-287.

[35](#) *Sebil'ür-Reşad*, 18. Cilt sayfa 218.

[36](#) Nursî B.S, *Asar-ı Bediye*.

[37](#) *Sebil-ür Reşat mecmuası* 18.cilt sayfa 226.

[38](#) Kütüphane-i içtihad sahibi Ahmed Ramiz'in neşrettiği "**Nutuk-1**" isimli eserinden alınan bu nutuk, el yazma ve Hazret-i Üstad'ın tashihinden geçmiş bir nüsha ile karşılaştırılmıştır.

[39](#) Yavuz Sultan Selim'in Haremeyn-i Şerifeyn'in "hizmetini üstlenmesi hakkında bk. **Selim'in Mekke Şerifine Gönderdiği Ferman**, Celal-Zade, V. 202B-203b.